

המבשר תורני

ערש"ק פרשת דברים (חזון)
ג' באב תש"פ • גלין 608

יקותיאל יהודה גנול

נתיבות אש

ליומא דהילולא של כ"ק מרן אדמו"ר
ה'נתיבות שלום' מסלונים זי"ע

מעורר ומקיץ נרדמים
בירכתי סלנט, צדיק תמים
למזג אש ומים
מבט של שמים
ולתלמידיו נפשו שאלה
להלכם בהיכלות מעלה
שאו סביב עיניכם לעלא
ראו מי ברא אלה
להתעלות בלא סליק
מיט א הימלדיג'ער בליק -
בנתיבות התעלות ושלום

להרוות צמאון נשמה
להשקית את אשר המה
להצמיח גאונים במעש
לברא תלמידיו ישרי-דעת
בבהירות לעבד לפניו
יאר וישא פניו
סלונים - הניצוץ, התשוקה
לנפח שתעלה האבוקה
מקום עדרים ביחידות
לומדי תורה ועמלי חסידות -
בנתיבות אש ושלום

ועמל. והשקה. והדריך. והשגיב.
והשיב. ופעל. והקים. והגיב.
ויסר. ולמד. ונטע. והשריש.
והמה. ורעש. ורמם. והחריש.

ועלה למרום בסלודין
בהתירו אחריו אש ואורים

ה"נתיבות שלום"

עשרים שנים להסתלקותו של
כ"ק מרן אדמו"ר מסלונים זצוק"ל

ז' מנחם-אב תש"ס - ז' מנחם-אב תש"פ

כל נתיבותיו שלום: ילקוט זיכרונות על רבנו זי"ע כפי שנרשמו על ידי חדב"נ
הגאון רבי ישראל קופילוביץ שליט"א, ר"מ בישיבת סלונים ונמסרו בפרסום
ראשון ל'המבשר' • מסולל נתיבות: נכדו הגדול, הגאון רבי ישראל ברזובסקי
שליט"א, חבר בד"ץ אגודת ישראל, מרבני העיר ביתר עילית, בשיחה מיוחדת
ל'המבשר' • בנתיבות תורה והוראה: אסופת זיכרונות, עובדות וסיפורים,
הדרכות והוראות במגוון נושאים בעבודת ה' וכן יחסו לענייני השעה והתקופה,
מפי זקני העדה • נתיבות הישיבה: פרקי זיכרונות מפי וותיקי התלמידים
בישיבת 'בית אברהם' סלונים בעיה"ק ירושלים שהוקמה על-ידו ועמד בראשה
• בנתיבות עיר הקודש והמקדש: פרק נפלא עתיר גילויים ומעורר השראה
על דבקותו הנפלאה בארץ ישראל, עיר הקודש ירושלים והכותל המערבי

הרב יב. שמ"ש

דברי שיר
להבין משל ומליצה

יקותיאל יהודה גנזל

קינה לתשעה-
באב תש"פאלי ציון ועריה
נפולה בין צרה
וכאלמנה חגורת שק
לבבות ימי נעוריהעלי נגף אשר פלה
ישישי חסידיה
ועל נפשות, זכר נלאה
פארי יחידיהעלי טורף אשר טרף
כלכלת בית מנעימה
ועל לחם שאל טף
להרוות עוללה, צמאונהעלי שוטר אשר נגש
בהכות לב חרדיה
משטמה נשף קלגס
בהשחרת ידיהעלי שטן אשר נחבא
בכיס בית נעריה
ועל גחל אשר נכבה
בקרב שריהעלי הדור אשר טבע
במעני דמעותיה
ועל עמה, מרוזים שבע
תאב לראות מלכותיה

מול סוף

העולם-הזה כפרוזדור לטרקלין

ב'נחלת-שמעון' (להרה"ק רבי שמעון מדאברמיל זי"ע, תלמיד הרה"ק מוהרר"א מליז'ענסק זי"ע) עה"פ "ולבן וחצירות ודי זהב": "האדם בעוה"ז כפרוזדור להיכנס לטרקלין, הוא העולם האמת, וקרוב הוא מאוד להיכנס לטרקלין וכל יומא זמנו. לכן יראה האדם שבכל עת יהיו בגדיו לבנים, אולי יקרא לבית המלך הפנימי פתאום. ולזה אמר: 'ולבן' – להחזיק עצמו לבן מעבירות, ויזכור תמיד כי הוא ב'חצרות-ה', קרוב להיכנס לטרקלין הגדול, ובין היום ומחר איננו, כי יקח אותו אלוקים.

"וזכרון דברים אלו, כשישים אותם האדם תמיד נגד עיניו, הם יסוד גדול למדת ההסתפקות – שיסתפק במה שנותן לו השי"ת ולא יחשוק למותר זהב וכסף... וזה 'ודי' יהיה ה'זהב', הן מעט הן הרבה. וכל צרכי האדם ותאוותיו מכוונים לזהב, כי זה חמדת האדם. וזה שאמרו רז"ל (ברכות מ, א): 'ברוך ה' יום יום (תהלים סח, כ) – וכי ביום מברכין ולא בלילה? אלא תן לו הודיה בכל יום מעין ברכותיו' – שיברך אותך, אף על המעט, כי אף המעט לברכה יחשב, כי אין לאדם שום חיוב עליו, והכל ברכת ה' הוא וחסדו הגדול...

"נחזור לעניינינו, שההסתפקות במועט הוא דבר ויסוד גדול לעבודת השי"ת. כי היצה"ר אינו לוכד את האדם בשום דבר כ"כ כמו עם זה שנותן לו חשק ותאוה למותרות עוה"ז, שידאג על יום מחר, ומתוך כך מבלבל אותו מתורה ותפלה ומכניס עצבות ודאגה בליבו, ומראה לו עושרו של חבירו, להכניס קנאה בליבו, אף כי באמת א-ל דעות ה' ולו נתכנו עלילות, כי יודע ה' שהעושר שמור לרעה או לאיזה סיבה אחרת, ואין איתנו יודע חכמתו ובינתו.

"רק היצה"ר הוא שונא גדול לאדם, שמפתה אותו לדברים המזיקים ומוציאים אותו מן העולם, שמכניס בליבו הקנאה ותאוה והכבוד כדי להוציאו ולטורדו משני העולמות, כאשר עיניו רואות החולה שמצווה אותו הרופא שלא לאכול או שלא לשתות איזה דבר, ויותר מה שהוא מוזהר מהדבר הוא מתאוה לו – זה הכל עצת ותאוה היצה"ר לגודל שנאתו את האדם בנפשו וגופו."

וכך כתוב ב'נועם-מגדים' עה"פ "במדבר בערבה מול סוף": "אתא לנחומי לצדיקים ות"ח וביתם ריקם מכל מזון ומחיה לבל יקנאו בהוללים אשר השיגו חיל ועושר. וכבר אמר החכם: 'אל תירא כו' כי לא במותו יקח הכל כי תבוא עד דור כו' ויודוך כי תיטיב לך' – בעולם שכולו טוב וכולו ארוך. וזהו 'במדבר' – גם אם תהיה בחוסר-כל, כמו מדבר הריק-מכל, תקבל באהבה. וזהו 'בערבה' – שיערב לך הדבר; 'מול סוף' – שיהיה נגד עיניך הסוף-האדם, ואז לא ירד אחריך כבודו ומה בצע בהונו; ולא כן הצדיקים – בסוף יבואו לחדווה ונועם ה' עד עולם."

מרטיטה עדותו של הרה"ק רבי יצחק-אייזיק מקומרנא זי"ע ('מוצר-חסד' ג, א): "וכן שמעתי מאבי הקדוש מוה"ר אלכסנדר זצ"ל, ואני הייתי ילד קטן, והיה שני ימים שלא היה לנו פת לחם, והוא היה עוסק בתורה ופניו בוערות כמראה הלפידים, ואח"כ נכנס לבני-ביתו וראה צערם, אמר: בניי, עס איז דיין נישט איבער זיכציג יאהר [=זהו הרי לא יותר משבעים שנה] – - -

להתעלם מסוף-כל-אדם זה מעשה בת-היענה. ההתעלמות אין בכוחה למנוע את הסוף המחכה לכל אשר נשמה-באפו. גם לא אי-ההתעלמות. אבל הזכירה בכך עשויה להפוך את ה'סוף' מרע לטוב, ממר למתוק. כך, שממש כמו במעשה בת-היענה, לא-לזכור זה טמינת-ראש-בחול, וממילא – אבדון בטוח; וכן-לזכור זה התנאי-מעכב והשלב הראשון להצלה ולפליטה.

לזכור-את-הסוף זה אומר לזכור שהחיים בעוה"ז הינם שהות זמנית וארעית, ובעיקר – שהחיים האמיתיים מתחילים רק אחרי ה'סוף', והם-הם החיים הקבועים והנצחיים; שהחיים 'כאן' אינם אלא הכנה לחיים 'שם'. וכך, שצורת החיים בהאי עלמא צריכה להיות בהתאם למצופה ולמה ש'מדבר' בעולם האמת. כי מה שקובע את תנאי ו'איכות' החיים הקבועים זה פני החיים הזמניים.

מעתה, 'להתאקלם' ו'להתאזרח' בעוה"ז, לחיות ולהתנהל לפי רוחו ו'דרישותיו', אין לך טפשות ואווילות גדולה מזו. להתמסר למשהו זמני וארעי?! להשקיע בדבר שכחלוש יעוץ?! ובעיקר – הרי ככל שיאריך אדם ימים בעוה"ז אינו אפילו אחוז אחד מ'נצח', ובכן – לאבד נצח, או אפילו להמעיט מאיכותו, עבור נזיד-עדשים?! והרי הא בהא תליא – תשקיע ב'עוה"ז', זה יהיה על-חשבון 'עוה"ב'.

החכם עיניו בראשו, יעמוד בעוז מול מסיחי-הדעת שעוה"ז משופע בהם, יזכיר לעצמו תמיד, יחזור וישנן, כי עוה"ז אינו אלא פרוזדור לטרקלין, וכי כל יעודו ותפקידו להתקין עצמו בפרוזדור כדי שיכנס לטרקלין. כך יחיה 'עוה"ב' עודו בעוה"ז. כך, לעת מצוא, בוא-יבוא ברינה נושא אלומותיו, עמוס וגדוש בדברים ש'מדברים' ו'מעניינים' 'שם'.

פרק ראשון של ספר משנה תורה, אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל, כתוב ב'אור-החיים' הק', "במקרא מועט לימד משה כללות יראת ה' ומדות ההגונות להולכים בתורת ה'", בהם שניים על היחס הנכון והנדרש כלפי עוה"ז.

האחת, "מאמר התנא (אבות ג, א): 'הסתכל בשלשה דברים וכו' ולאן אתה הולך וכו' ולפני מי אתה עתיד' וכו'. וכן אמר התנא (שם ב, י): 'שוב יום אחד' כו'. ופירשו שם שהכוונה היא, שיזכור תמיד יום מותו ושכל יום הוא זמן גבול המיתה. והוא מה שרמז באומרו – 'מול סוף' – שיהיה למול עיניו סוף האדם ותכליתו."

והשניה, "שלא יהיה להוט אחר דברים הנדמים, לאהוב הון עוה"ז. שכל ההולך אחר תאוות ליבו, בטל הוא מעבודת-ה'. וצריך האדם להסתפק בהכרחי. והוא מה שרמז באומרו 'ודי זהב' – שיאמר לזהב די. או ירצה על זה הדרך: שכל מה שיהיה לו יהיה בעיניו דבר מספיק כאילו יש לו כל זהב. והוא על-דרך אומרו (שם ד, א): 'איזהו עשיר השמח בחלקו'. ובוה יטה לבבו לעבודה העליונה, היא עבודת ה' אלוקים חיים."

והא בהא תליא. כי כשישים אדם מול עיניו את ה'סוף' , ממילא יהיה יחסו אל ה'זהב' יחס של 'די'. וכך כתוב

שאוגר עליו דברים

יש להתבונן: מדוע טענת בעל דין נקראת 'אגירת דברים'? וגם למתי הכוונה "מחר"?

טען - טעם

הזכרנו לעיל את לשון הברייתא די"ג מידות, "ויצא לטעון טען אחר". בנותן טעם לציין שיש ראשונים המצטטים את הלשון כך "ויצא לטעון טעם אחר" (ר"ש נגעים ג,ד; מחזור ויטרי סי' פט). לפי פירוש זה אין הלשון כאן עניין לטענה אלא עניין דיבור ועצה, או גזרה, כמו "מִטַּעֵם הַמֶּלֶךְ וּגְדִלְיוֹ לֵאמֹר הָאֲדָם וְהַבְּהֵמָה הַבֶּקָר וְהַצֹּאן אֵל יִטְעֲמוּ מֵאוֹמֶה" (יונה ג, ז).

דוגמא נוספת של חילוף כזה: בירושלמי פאה (א, טז) דרשו על הפסוק "לא תִלַּךְ רֶכֶל בְּעֶמְיֶךָ" (ויקרא יט, טז) – "שלא תהא כרוכל הזה, מטעין דבריו של זה לזה ודבריו של זה לזה". ובילקוט שמעוני (פ' קדושים רמז תרי"ב) הלשון הוא, "מטעים דבריו של זה לזה" וכן צוטט הלשון במנורת המאור לר"י אלנקווה הי"ד שנהרג בספרד בפרעות קנ"א (פרק יח).

ומעניין שרבי בנימין מוספיא בהוספותיו לערוך ערך טען ג' כותב "טענה בלשון חכמים כמו טעם בלשון מקרא". לפי דעתו אפוא אין עניין טענה כפי שהסברנו לעיל, אלא הוא כמו 'טעם' בלשון מקרא, בחילוף מ' בנ' כדרך לשון חכמים, ואינו קשור לעניין טעינה במשמע העמסה.

(תודתי נתונה לרב שמעון בוכנר הי"ו שעוררני על העניין הזה)

יש מחר שהוא לאחר זמן

"וְאַתֶּם פְּנוּ לָכֶם וְסַעו הַמִּדְבָּרָה דָּרָךְ יָם סוּף" (א, מ) כלשון הזה כתוב גם בפרשת שלח שבספר במדבר, אלא ששם יש מילה אחת נוספת: "מָחָר פְּנוּ וְסַעו לָכֶם הַמִּדְבָּר דָּרָךְ יָם סוּף" (יד, כה). וצ"ע כי מכאן מוכח בהדיא שלא היה זה מחר, שכן בסוף הפרק (מו) כתוב "וַתֵּשְׁבוּ בְקִדְשׁ יָמִים רַבִּים פְּיָמִים אֲשֶׁר יִשְׁבֶּתֶם" [ועיין ברש"י בשם סדר עולם שהיה זה תשע עשרה שנה], ובפסוק הראשון שבפרק הבא כתוב "וַיִּנָּפֹץ וַיִּפְסַע הַמִּדְבָּרָה דָּרָךְ יָם סוּף פֶּאֶשֶׁר דָּבָר ה' אֱלֹ"י" והוא הוא הציווי שבפסוק דנן, הרי ששיבת 'ימים רבים' של קדש קדמה לנסיעה דרך ים סוף.

וכתב החזקוני: "מחר זה - לאחר זמן הוא, שהרי ישבו להם בקדש ימים רבים קודם שהתחילו לסבוב את הר שעיר, והיא דוגמא כִּי יִשְׁאָלְךָ בֶּן־מֶחָר" (שמות יג, יד). אמנם יש לעיין בזה, כי הדוגמא של "מחר לאחר זמן", כגון פסוק זה, וכגון הפסוק שרש"י מביא שם על אתר "מָחָר יֵאמְרוּ בְּיִכְסְךָ לְבָנֶינִי" (יהושע כב, כד), הן לשונות הבאים בתוך אמירת תוכחה או הוראה לדורות, ולא משהו מעשי שצריך לעשות הרגע, ואילו 'מחר פנו וסעו לכם' נשמע הוראה מעשית שיש לעשותה מחר ממש. וכמו שמחלק התנחומא (בוא, סי' יג): "יש מחר שהוא עכשיו ויש מחר לאחר זמן, כִּי יִשְׁאָלְךָ בֶּן־מֶחָר לֵאמֹר מַה זֹאת" - הרי מחר לאחר זמן, מָחָר יְהִי הָאֵת הַזֶּה" (שמות ת, יט) הרי מחר עכשיו; מָחָר אֲנִי נֶצֶב עַל רֹאשׁ הַגְּבֻעָה" (שם יז, ט) - מחר עכשיו, מָחָר יֵאמְרוּ בְּיִכְסְךָ לְבָנֶינִי (יהושע כב, כד) הרי מחר לאחר זמן".

אמנם בלשון חכמים מצינו גם 'מחר' שאינו מן הסוג הזה, ועדיין אין פירושו 'מחר' ממש, כמו "השוחט את הזבח... לאכול בשרו למחר" (משנה זבחים ב, ב) שכתב התפארת-ישראל (יכין) שם שהכוונה לאחרי מחר, שהרי שלמים נאכלים לשני ימים ולילה שביניהם. ואפילו מרחק גדול יותר מזה מצינו, כגון שתי ציפורים של מצורע, שאם לקח אחת היום ואחת למחר (נגעים יד, ה) כשרות, ואין הכוונה דווקא למחרת אלא לאחר זמן ואפילו ימים רבים. אפשר אם כן שגם בלשון מקרא יש לפרש כך, ועדיין צ"ע קצת.

ביאורים וחידושים

על פרשת השבוע

הגאון רבי אהרן ישעי' רוטר שליט"א מח"ס שערי אהרן

אשר יושב בעשתרות באדרעי (א' ד')

פירוש רש"י, אשר יושב בעשתרת, המלך קשה והמדינה קשה.

עשתרות הוא לשון צוקין וקושי, כמו (בראשית י"ד ה') עשתרות קרנים, ועשתרות זה הוא עשתרות קרנים, שהיו שם רפאים שהכה אמרפל, שנאמר (שם) "ויכו את רפאים בעשתרות קרנים", ועוג נמלט מהם, והוא שנאמר (שם י"ג) "ויבא הפליט" ואומר (לקמן ג' י"א) "כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים".

באדרעי שם המלכות, ע"כ.

ביאור דבריו דאע"פ שכתב "עוג מלך הבשן" כלומר שהיה מלך לכל מדינת בשן, אמנם הוא בעצמו יושב "בעשתרות באדרעי" כלומר המחוז כולו נקרא "עשתרות" ועיר המלוכה נקראת "אדרעי".

והטעם שנקרא "עשתרות" דמשמעותו צוקין וקושי [צוקין] הרים חדים ומשופעים – רש"י ב"מ ל"ו, ב'] כמו "עשתרות קרנים" שמשמעותו לשון צוקין וקושי, מדסמך ליה מלת "קרנים" [שהוא שם מושאל להרים חזקים, כמו הקרנים שהם חוזק לבהמה] הוא הדין אפילו לא סמך ליה מלת "קרנים" אלא עשתרות לחוד, ג"כ פירושו לשון צוקין וקושי, ועשתרות זה המוזכר כאן גבי עוג, הוא המקום שבאמת נקרא עשתרות קרנים, אע"פ שכאן נקרא "עשתרות" סתם, דהלא שם היו הרפאים, ועוג נמלט מהם וכו' (ד"ע, נחלת יעקב).

היצא מדבריו בקיצור, דהמחוז ההוא נקרא "עשתרות" בגין שמקומה בהרים גבנונים וטרשים וצוקי סלע, וזהו שכתב רש"י "המלך קשה והמדינה קשה".

ומש"כ "אדרעי" שם המלכות, כוונתו שם עיר המלוכה, כמו שבואר בספרי "אדרעי" זה מקום המלכות, ע"כ.

אמנם לפ"צ ע"ע, דכתיב בסוף פרשת חקת "ויצא עוג מלך הבשן לקראתם הוא וכל עמו למלחמה אדרעי" ואם נאמר ד"אדרעי" הוא שם עיר המלוכה, א"כ מהו "ויצא" הלא כאן נמצא כאן היה, ויתכן דמש"כ אדרעי" הכוונה להגין על עיר "אדרעי" שהיא עיר מלכות.

ויתכן לומר שמשמע זה גרס הגר"א כאן בספרי "באדרעי" זה מקום המלחמה, ע"כ. וכן כתב באדרת אליהו, דמש"כ רש"י כאן "באדרעי" שם המלכות הוא טעות סופר, שעשתרות ואדרעי שתי מדינות הן, אלא כן צריך לומר שאדרעי הוא מקום המלחמה, ע"כ.

נמצא לפ"ד דעוג היה מלך הבשן, והוא בעצמו יושב בעשתרות, ומקום המלחמה היתה באדרעי, ואתי שפיר מש"כ בסוף פרשת חקת, "ויצא עוג מלך הבשן וגו' למלחמה אדרעי".

ובאו הר האמורי ואל כל שכניו, בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים, ארץ הכנעני והלבנון עד הנהר הגדול נהר פרת (א' ז')

בפשטות נראה לי, דמקודם דבר בדרך כלל ואמר "הר האמורי" [שהוא הר יהודה בדרום ארץ ישראל] "ואל כל שכניו", ואח"כ מפרט ומפרש "בערבה" "בהר" "ובשפלה" "ובנגב" "ובחוף הים" וכן נראית ארץ ישראל כהיום על רחבה, דהיינו מקודם "בערבה" והכוונה לסביבת ים המלח, ומזה ומזה לירדן, שקרויה "ערבה" כמש"כ לקמן (ג', י"ז) – י"א (ל') וים המלח עצמו קרוי "ים הערבה" וכן מצינו שגם סביבת יריחו קרויה "ערבות יריחו" [וכבר ביארנו בחיבורי עה"ת (סוף פרשת חקת) ד"ערבה" הוא שם נרדף ל"מדבר" כמש"כ בירמיה (ב') "המוליך אותנו במדבר בארץ ערבה ושוחה" וביארנו שם "ערבה" פירוש, המקום שגדלים שם שיחים פראים קוצים ודרדרים "מדבר" פירוש, המקום השמם מצד עצמו, שאין בו ישוב ומדרך רגל]. ואח"כ "בהר" דהיינו רכס ההרים שבמרכז הארץ, המשתרע מצפון לדרום, ואח"כ "שפלה" הוא המישור שלצדי איזור הררי, ואח"כ "הנגב" האיזור הנמוך שבדרום, ואח"כ "חוף הים" דהיינו החוף שבמערב.

אמנם כל התיאור הזה הוא עד הגליל, וכן "בחוף הים" הכוונה עד "קיסרין" כמש"כ רש"י שמקורו בספרי, ועכשיו הוא מתאר את הצפון ממערב למזרח. דהיינו מקודם "ארץ הכנעני" והכוונה להמשכו של חוף הים, דהיינו חיפה ועכו וצדון, כמש"כ (במדבר י"ג) "והכנעני יושב על הים" וכן כתיב בפרשת נח (בראשית י') "ויהי גבול הכנעני מצדון וגו'" ואח"כ ממשיך את הלבנון עד נהר פרת, שהוא במזרח צפונו של ארץ ישראל (הגרש"ר הירש, ר' מייחוס, ד"ע).

אמנם רש"י פירש "בערבה" זה מישור של יער "בהר" זה הר המלך "ובשפלה" זה שפלת דרום, ע"כ. מקורו בספרי, והדברים אינם מובנים.

וביאר הגר"א וכתב, דבתחלה אפרש משנה בשביעית (פרק ט') שלוש ארצות לשביעית לביעור, יהודה ועבר הירדן והגליל, ושלוש שלוש ארצות לכל אחת ואחת, גליל העליון וגליל התחתון והעמק, מכפר חנניה ולמעלה כל שאינו מגדל שקמים הוא גליל העליון, ומכפר חנניה ולמטה כל שהוא מגדל שקמים הוא גליל התחתון, ותחום טבריה הוא העמק, וביהודה ההר והשפלה והעמק, ושפלת לוד כשפלת דרום, וההר שלה כהר המלך, מבית חורון ועד הים מדינה אחת, ע"כ המשנה. ופירושה עיין בחיבורי עה"ת.

יעקב היילר

ז' אב תש"ס

יריעה מיוחדת במלאת 20
שנה להסתלקותו של

בקודש פנימה

ילקוט זיכרונות על רבנו זי"ע כפי שנרשמו על ידי
חדב"נ הגאון רבי ישראל קופילוביץ שליט"א
ר"מ בישיבת סלונים ונמסרו בפרסום ראשון ל'המבשר'

"עמו אנוכי בצרה" וכדו', אבל מיד כשהיה מבחין שמישהו שומע את רגשות לבבו הבוקעים החוצה – היה משתתק. בעת שישנתי עמו פעם בשבוע בשבע השנים האחרונות, היה מרן זי"ע ממלמל כל הזמן מתוך השינה "שמע ישראל", ואני מאמין, ולך אני אדוני המלך.

"הבה נרקוד"

באחד הביקורים שלי עם בני ביתי אצל מרן בתקופה האחרונה ממש לחייו, ומרן אשר תמיד היה מלומד בייסורים ומכאובים התייסר אז ביותר והיה מלא בייסורים ומכאובים, פנה ואמר לנו: הרי כל כך טוב, הבה ונרקוד...

אלוקי בך בטחתי. רבינו נואם באסיפת הנהלת החינוך העצמאי, לצדו כ"ק מרן האדמו"ר ה"פני מנחם" מגור זצוק"ל, מרן הגרא"מ שך זצוק"ל

אהבת ה'

מרן זי"ע אמר לי, שאם הוא היה צעיר הוא היה הולך משיבה לשיבה ומדבר על "שאו מרום עיניכם" "טעמו וראו כי טוב ה'", רק כעת אין לו את הכוחות לכך. פעם סיפר לי, כי בעת שהתקיימו ימי עיון של וועד הישיבות בפנסיון רייד, עקב שם האם יש משהו מבין המשתתפים אשר מקפיד להיזכר ברבש"ע לפחות פעם בכמה דקות, והיה נראה לו שמבין המשתתפים יש אחד אשר עשה לו סימן להיזכר במשהו פעם בכמה דקות.

דרך אמונה בחרתי

מרן זי"ע דבר עמי לפני החתונה שלי שצריך להכין מה לומר בחדר ייחוד. והביא לי דוגמא מחתן אחד שאמר בחדר ייחוד: הרי על פי שיטתנו אמונה היא היסוד ואנחנו רוצים שהבית ייבנה על יסודות טובים אז הבה נתחיל מאמונה, וחזרו ביחד את האני מאמין.

דרך אמונה בחרתי. רבינו עם חותנו כ"ק מרן אדמו"ר ה"ברכת אברהם" זצוק"ל בחתונת הגר"י קפילוביץ שליט"א

אינו זקוק לניתוח

כשמרן זי"ע חלה הרופאים קבעו שעליו לעבור ניתוח קשה, ועדיף כמה שיותר מוקדם. מרן שאל את הרופא אם אפשר לדחות את הניתוח עד אחרי יוה"כ, כי הוא רוצה להתפלל בימי הרחמים שבגזר הדין של השנה החדשה יכתב שאינו צריך לעבור ניתוח, והרופא הסכים בדיעבד לדחות את הניתוח עד אחרי יוה"כ בתנאי שמרן יהיה במנוחה כל הזמן. לאחר יוה"כ בעת שמרן עבר את הבדיקות והצילומים התברר למרבה הפלא שבניגוד לדברי הרופאים הוא אינו זקוק לניתוח.

כל פסיעה ופסיעה

לעת זקנותו, כאשר החל להתקשות בהליכה אמר לי שכבר בצעירותו הרגיש "כל הנשמה תהלל קה" שעל כל נשימה ונשימה צריך להלל את ה', כי בעת מחלתו בצעירותו כל נשימה הייתה עולה לו בקושי וכעת הוא מרגיש גם כיצד על כל פסיעה ופסיעה צריך להודות.

אלוקי בך בטחתי

בשנת תשנ"ה בעת שחלה מרן זי"ע, באחד הימים כשהכרתו מעורפלת מלמל כל מיני ווארטים על הפסוק "כי ברגע קטן עזובתיך וברחמים גדולים אקבצך"... בין הדברים אמר: כי ברגע קטן נדמה לך שעזובתיך. בשנים האחרונות לחייו, לפעמים כשהיה נדמה לו שאין אף אחד מסביב לחדרו, הייתה פורצת מליבו הקדוש זעקה: רבש"ע, אני אוהב אותך! ויש שהיה נשמע מחדרו שיר של ביטחון "יושב בסתר" כאשר בכל פעם נעצר בפסוק אחר אם זה "כי בי חשק" או

שיטת הביטחון

במלחמת יוה"כ שאלתי את מו"ח זי"ע האם צריך לבטוח שיהיה טוב, או שצריך לבטוח שהכול מהשי"ת אבל ייתכן שיהיה ח"ו רעה שבאה כעונש? והשיב לי מרן זי"ע: תבוא בכ"ג חשון לב"ב (יא"צ הגר"מ מידנר זצ"ל) שם אדבר מעניין זה. ובכ"ג חשון ביאר מרן זי"ע את שיטת רבוה"ק בביטחון, אשר מחויבים להאמין ולבטוח שיהיה טוב. ובתחילה הביא את שיטת החזו"א בספרו 'אמונה ובטחון' שכתב כי האמונה והביטחון אחת היא, אלא שהאמונה להלכה והביטחון למעשה, ולשיטתו אין הביטחון שוודאי יהיה כצד הטוב, כי מי יאמר שיהיה כן, והאם הייתה לו נבואה כי יהיה טוב? ואז הרחיב בשיטת הביטחון עפ"י רבוה"ק שביטחון הוא כמשמעו, והביא את המדרש שוח"ט... הואיל ובי בטח – הניחו לו. והאריך שביטחון זה שבטוח בה' אע"פ שאינו ראוי שה' יעזור לו, ואז באה לו ישועתו ע"י הביטחון והוא כבן לאב רחמן וכו'.

שרו יחדיו

סיפר לי מו"ח מרן זי"ע, שבשעה שבאו הנאצים ימ"ש והתקרבו לאר"י והיה נראה שנהג ח"ו הם כובשים את אר"י, באותה שעה נאספו בחורי הישיבה והסתגרו בהיכל הישיבה ושרו ביחד "אנא אלך מרוחק... גם שם ירך תנחני ותאחזני ימינך".

בשלוות הנפש

בשנת תשי"ג שכב מרן זי"ע בביה"ח ומצבו היה קשה מאוד. באחד הימים אמרו הרופאים למרן שהמצב הוא לאחר ייאוש. באותו יום הגיע לבקרו אחיו הגר"ר נחום זאב זצ"ל, וישב יחד עם מרן וניגנו בשלוות הנפש את הניגון "עזרא הסופר". הרופא שראה זאת התפרץ לחדר ושאל: איך ייתכן שבן אדם בכזה מצב יושב בכזו שלווה הנפש ומזמר?

לקנות מתנה

כאשר אחת מבני המשפחה נפגעה מאוד בצורה חזקה ממאן דהוא, נכנסה אל מרן זי"ע ותניתנה את הקושי והצער שהיה לה מחמת הפגיעה, נענה מרן ואמר לה: תקני מתנה למי שפגעה בך. וכאשר היא שאלה אותו: לא די שהיא פגעה בי כ"כ, עוד לקנות לה מתנה? נענה מרן ואמר: מי יודע כמה צער נמנע ממך בעוגמת נפש זו...

כ"ק מרן אדמו"ר ה"נתיבות שלום" מסלונים זצוק"ל

זכרונות מהרב"ג הגר"י קפילוביץ שליט"א

אהבת ה'. בכינוס ועד הישיבות, מקשיב לנאומו של מרן הגר"ז סרוצקין זצ"ל

(של גן הקופים) לכמה שעות, וישב שם מרן זי"ע בחיק הטבע וכתב מאמר ארוך בהשקפה על כל אותה תקופה – על השואה ועל קום המדינה. בשנים שאח"כ חיפש מרן את המאמר ולא מצאו. ועיין ב'דברי שלום ואמת' שם כ' מו"ח זי"ע בזה"ל: "עפ"י השקפת רבוה"ק כל המאורעות בחיי הפרט ובחיי כלל ישראל הם קריאה אלינו מאת אבינו שבשמים, לפעמים בקול נעימה מלא אהבה, ולפעמים בקול חוצב להבות אש ודברים קשים כגידים. החורבן והשואה ואח"כ כל המלחמות מעת קום המדינה העוברים עלינו בארה"ק בפלטריין של מלך הכול הם קריאה אחת גדולה מאת ה' והוא דוגמת בן המלך השוטה שמקבל מכתב מאביו המלך ואינו מבין את תוכנו.

"כמו"כ הזכיר מרן זי"ע את זה ששנת תש"ח הייתה ראויה להיות שנת פקידה מצד מה שכתוב על שנת ששת אלפים פחות ארץ. וכן מצד זה שאז נהיו ישישים ריבוא יהודים באר"י."

לא להפציר בתפילה

מרן זי"ע אמר לי פעם לא להפציר בתפילה יותר מדאי. וסיפר מעניין זה מה שהיה עם ה'בית אברהם' זי"ע שפעם בא אליו חסיד וביקש הבטחה לילד, וה'בית אברהם' לא רצה להבטיח לו, נענה אותו חסיד: אבל הרבי כבר הבטיח לי, השיב לו ה'בית אברהם': אם הבטחתי אז זה כמו חתום על כף היד, אבל איני בטוח שזה לטובתך ונולד לאותו חסיד ילד לוקה בנפשו שהיה כ"כ לקוי עד שלא הייתה ברירה ונאלצו לקושרו למיטה.

מאת ה'

מרן זי"ע סיפר לי, שבברנוביץ היה בחור חברמ'ן במיוחד ולדוגמא אף פעם הוא לא נסע ברכבת ושלם, וכולם היו בטוחים אחרי המלחמה שאם יש ניצול זה הוא, והיה את ר' אשר אורקוביץ (ז"ל) אשר היה עושה הכול במתינות וביישוב הדעת וחשבו שהוא האחרון שיינצל, אבל למעשה ראו בדיוק להיפך איך שהכול בהשגחה פרטית, אותו בחור נהרג בין הראשונים הי"ד, ואילו ר' אשר ניצל מהמלחמה.

גאווה דקדושה

מרן זי"ע אמר לי, שפעם רצו שידבר עם כתב חילוני והוא הסכים לדבר עם הכתב רק אחרי שהרגיש שהכתב לא מגיע אפילו לסוליה שלו.

כרטיס פים

מרן זי"ע אמר לי, שלפני כל חתונה של בן או בת, הוא עשה השתדלות בכך שקנה כרטיס פים.

שלא כתוב אבל הוא לא התחייב ולא יעשה דבר שלא התחייב עליו. החסיד מחפש לעשות כל דבר שהמלך אפילו רק רוצה.

ליל שבת

"מו"ח זי"ע אמר לי פעם להשתדל לצאת קצת לפני סוף ה'זיץ' בליל שבת, כדי שאחזור הביתה לבד בלי לדבר בדרך.

הידור מצוה

מו"ח אדמו"ר זי"ע בהיותו בחור בעיר ברנוביץ חסך פרוטה לפרוטה עד שקנה תפילין מהודרות ביותר, ולא הסתפק במה שקנה לו אביו, וכשהגיע לאר"י ראה שבאר"י התפילין מהודרות הרבה יותר מאלו המהודרות של ברנוביץ ושוב חסך כסף עד שהיה לו לקנות תפילין חדשות ומהודרות. לקראת גיל שמונים קנה שוב תפילין חדשות. (משמיע שלום, פר' בא)

המצפון של חסידים סלונים

פעם ישב עם קבוצת אברכים וכ"א העלה מהרהורי ליבו. שאל אחד האברכים שהיה גר בב"ב את אדמו"ר זי"ע: בשלמא האברכים שגרים בירושלים, אדמו"ר זי"ע רואה אותם כל העת ומכוונם לדרך הטוב אם סטו, אך מי שגר רחוק איך ידע האם הוא עדיין בדרך הישר? ענה לו הרבי: לחסידים סלונים יש מצפון שמראה להם האם הם בדרך הנכונה, אם כשעוברים ג' חדשים השבתות נעשים מרוממים יותר, אות הוא כי הוא על דרך המלך. אך אם אין שינוי לטובה בשבתותיו הרי בוודאי שהוא מתרחק והולך.

מדוע לא הסכים רבנו שאגיע לישיבה?

מידותיו היו נדירות ביותר. מסיבת האירוסין שלי התקיימה במירון ומרן זי"ע נשאר אח"כ כמה ימים שם. ביום חמישי שב מרן זי"ע לישיבה כשאני התלוויתי אליו ברכבו, אך כשהגענו סמוך לבני ברק, ביקש מהנהג שיפנה לבית הורי שהתגוררו בב"ב כדי שארד ואלך לביתם.

הוא הסביר לי מכיון שיש היום בישיבה חתן שנוסע לשבת אופרוף והסדר היה שחבריו נפרדים ממנו בשמחה ומחולות, וא"כ אם הוא ישוב יחד עמי לישיבה, הרי תוסט מעט תשומת הלב מהחתן הנוסע הערב לביתו ועלולה להיגרם לו עוגמת נפש, לכן ביקש ממני שאלך לביתי ואבוא מאוחר יותר לישיבה.

'ווארט' על הפרשה

פעם מינה שלושה בחורים מבוגרים שישבו עם הבחורים הצעירים, וקודם שהתחילו במלאכה ישב איתם לאסיפת הדרכה, ופתח ואמר: דבר אחד אני מבקש שלא תדברו על פרשת השבוע, כי אם מדברים על הפרשה מרגישים הבחורים שכיון שהיה לו 'ווארט' יפה על הפרשה אמר את השיחה הזו ואינם מפנימים שהדברים נוגעים למעשה, אלא תכינו מראש רשימת נושאים שעליהם צריך לעורר ותדברו כל שבוע לפי התכנית, וכשגומרים סדרה אחת לחזור חלילה קצת יותר בעומק וכן שוב ושוב.

תקופת השואה והמדינה

באחד מימי הולדתו של מרן זי"ע (בעשור הראשון של הישיבה) לקח זקני הרה"ח ר' אהרן דוד קופילוביץ ז"ל את מרן זי"ע ליער

להזכר ברבש"ע בכל עת. בכנוס למען רשימת 'יהדות התורה' לקראת הבחירות סיון תשנ"ד, נראים מרנן ורבנן כ"ק האדמו"ר ה"אמרי מנחם" מאלכסנדר זצ"ל, רבינו, הגרי"ש אלישיב, הגרש"ז אויערבאך, הגרא"מ שך, כ"ק האדמו"ר ה"ישועות משה" מויזניץ זצוק"ל

לחשוב על הרבש"ע

פעם שלחתי למרן זי"ע מכתב, ובתשובה הוא ענה לי: תפסיק לחשוב על עצמך. שאלתי אותו על מה לחשוב אם לא על מצבי הרוחני? ונענה לי מרן זי"ע, תחשוב על הרבש"ע, על גדלות הבורא, והוסיף: תחזיק חובת הלבבות מתחת הגמ' ומדי פעם תעיין בזה. חובת הלבבות מרחיב את האופקים. וסיפר לי שהיה לו מלמד שהיה מחזיק חוה"ל ומדי פעם היה מוציאו ומעיין בו.

נחת מעולם הבא

אחד מזקני אנ"ש שעמד בפני ניתוח קשה נכנס אל מרן ואמר לו שהוא מפחד מאוד שימות בניתוח. נענה מרן ואמר לו: מה יש ליהודי מאמין לפחד? הרי ב"ה כבר חתנת את כל ילדיך?, א"כ מה אתה רוצה – לרוות נחת? תרווה את הנחת מעוה"ב.

אחרי שאותו זקן יצא אמר לי מרן: למדתי את זה מזקנך ר' ישראל קופילוביץ ז"ל אשר בעת שהיה חולה את החולי האחרון שלו הלכתי לבקרו, וכשבאתי לחדר המדרגות של ביתו שמעתי את אחת הנכדות בוכה והבנתי שהבכי הוא מכיון שכבר נפטר. אח"כ כשנכנסתי לחדרו ראיתי שהוא עדיין חי. הוא הבחין שאני מאוד מבוהל ושאל אותי לפשר הדבר.

כשסיפרתי לו שחשבתי שהוא נפטר – נענה לי בפשטות: אין מה לפחד מהמוות, בסה"כ עוברים מעוה"ז לעולם אחר.

אי אפשר להקשות

בזמן שכיהן כראש ישיבה, היה הגר" משה לוריא זצ"ל ניגש בדרך כלל אחרי השיחות ושואל שאלות. לאחר שנהיה רבי, רצה הגר"מ לוריא להמשיך לשאול, ואמר לו אדמו"ר זי"ע, עד כאן. על שמוע'ס שראש ישיבה אומר אפשר להקשות ואפשר לשאול, אך בתור רבי כל השיחות הם בזכות הציבור ועליהם א"א להקשות.

תורת החסידות

בחור שהגיע ללמוד בישיבה נכנס אל אדמו"ר זי"ע, וביקש שכיון שנכנס לישיבה חסידית בקשתו שיסביר לו מה זה חסידות. אמר לו אדמו"ר זי"ע שא"א להסביר מה זה חסידות, כמו שא"א להסביר לאחד שישאל מה זה 'לומדות'. אלא אם ינסה להיכנס לעניין הלימוד יבין, ואף שבשלב הזה עדיין אינו יכול להסביר לאחרים מה זה 'לומדות' אך הוא עצמו כבר מבין, וכן בחסידות צריכים להיכנס קודם לעניין כדי שיוכלו להבין מה זה.

אך כדי לא להוציא אותך ריקם נאמר רק זה, משל למלך שחתם חווה עם משרתו את כל המוטל עליו לעשות בבית. יום א' פרצה שריפה בארמון, רץ המשרת לבדוק האם בחווה ישנה התחייבות לכבות שריפות או לא. זהו ההבדל בין חסיד לשאינו חסיד, יש אדם שקיבל את התורה וכל דבר שצריך לעשות בודק האם זה כתוב במפורש בתרי"ג מצות או לא. אך לפעמים צריך בבית המלך משהו

יעקב הייזלר

ז' אב תש"ס

יריעה מיוחדת במלאת 20
שנה להסתלקותו של

מסולל נתיבות

נכדו הגדול הגאון רבי ישראל ברזובסקי שליט"א

חבר בד"ץ אגודת ישראל

מרבני העיר ביתר עילית

מגולל בשיחה מיוחדת ל"המבשר" זיכרונות חוד מחיי זקנו הגדול רבנו זי"ע כפי שזכה לראות מקרוב בקודש פנימה

איש האשכולות. רבינו בשמחת נישואי נכדו הגר"י ברזובסקי שליט"א

סדר יומו של הגה"ח רבי ישראל ברזובסקי שליט"א עמוס הוא למכביר. הגר"י שליט"א מכהן בשלל תפקידים תורניים נכבדים, הן בהיותו מכהן כאחד מרבני העיר הוותיקים של העיר ביתר, לצד היותו חבר הבד"ץ ביתר, הן בהיותו מכהן כחבר הבד"ץ של אגו"י, מלבד זאת עסוק הוא במסירת שיעורים רבים תמידים כסדרם בהלכה ובאגדה בפני חבר תלמידים מקשיבים.

דלתות ביתו בשכונת הגפן בעיר ביתר שם הוא מתגורר מזה קרוב לשני עשורים אינם ננעלים לרגע, החל משעות הבוקר המוקדמות ועד לשעות הקטנות של הלילה, ורבים המהמתדפקים על דלתות ביתו לשמוע ממנו דבר ה' זו הלכה לצד הדרכותיו בנושאי הכלל והפרט לרבים מהתושבים וכן מחוצה לה, והוא בהארת פניו בשילוב מידותיו הנאצלות משיב אחת לאחת במסירות מיוחדת, עד כי כל הבא לביתו יוצא בתחושה שאין שמחה כהתרת הספיקות.

לקראת יומא דהילולא קדישא העשרים של זקה"ק מרן ה'נתיבות שלום' זי"ע, ביקשנו ממנו לשתף את קוראי 'המבשר התורני' בזיכרונותיו הרבים מחייו זקנו הגדול זי"ע אליו היה קרוב במיוחד וממנו דלה תורה ויראה לרוב. ואכן בין שיעור אחד למשנהו, ובין טלפון לשואל נוסף, הקדיש לנו הרב שליט"א מזמנו היקר, לאלפנו בינה ודעת מאישיותו הכבירה והגדולה של גאון הדעת והחכמה, מחנך לדורות, הרבי זי"ע כפי שחוהו במחיצת קודשו. את הדברים רשמנו עלי גיליון, לתועלת הקוראים הנכבדים.

את השיחה אודות הרבי זי"ע פתחנו: נכד בכור שגדל על ברכי הרבי זי"ע, ואף זכיתם שנים רבות לקרבה מיוחדת במחיצתו, ביקשנו לשמוע אודות אישיותו הגדולה והרב-גונית כפי ראות עיניכם...

"האמת, שאת דמותו הק' בלתי ניתן להקיף על גבי גיליון. הוא היה דמות מורמת מעם, והיה בבחינת "איש האשכולות" – איש שהכול בו: גאון בתורה ואלוף בהרבצת תורה בקנה מידה עוצמתי ביותר, עובד ה' מנעוריו ועד שיבה, מחנך לדורות שזכה להקים דורות לתפארת בית ישראל, גאון הדעת והחכמה שלאור הדרכתו צעדו מאות ואלפים במשך קרוב לשני דורות בנתיבי הדעת ויראת ה', מנהיג וקברניט דגול שניווט את עדת קודשו וכן את מפעלי היהדות החרדית בתקופות הקשות שלאחר החורבן בתבונה מיוחדת ובחכמה עילאה כאשר גדולי ישראל התחשבו בדעתו עודנו בצעירותו, וראו בו את האיש הנכון להיות 'האיש על העדה', וכל זאת לצד היותו גאון המידות והשלום כאשר הדברים מפורסמים לכול.

בטיש, ורבי ניסן פנה לאא"ז ואמר לו ש'נח שלכם' עדיין לא קיבל שיריים. כוונתו הייתה לרבי נח מלוביצקי (שהיה בן אחותו של ה'בית אברהם' וגדל אצלו בבית והיה מיחידי הסגולה בברנוביץ'). השיבו ה'בית אברהם' ופנה לעבר אא"ז ואמר לו: 'שיקט צו מיין נח' בהצביעו על אא"ז, הכריז: ווער איז מיין נח, אה... הער איז מיין נח... ושלח לו 'קוגל'.

"בהקדמתו של זקה"ק ה'ברכת אברהם' לספר "בית אברהם", הוא מביא את התבטאות ה'בית אברהם' על אא"ז "מן המיוחדים שבתלמידיו, כפי ביטוי פ"ק לי", והאמת שהנוסח האמיתי היה - "המיוחד שבתלמידיו", אולם אא"ז בענוותנותו התנגד מאוד לפרסום שכזה, אך ה'ברכת אברהם' עמד בתוקף שהלא כך הוא שמע מפ"ק של ה'בית אברהם', וכך התגבשה הפשרה בנוסח הנ"ל.

עלייתו לארה"ק

אימתי עלה זקנכם הרבי זי"ע ארצה?

"בשנת תרצ"ה עלה לארה"ק, היה זה כשנתיים לאחר פטירת ה'בית אברהם' זי"ע. אא"ז התגורר בטבריה והיה סמוך על שולחן חותנו זקה"ק ה'ברכת אברהם'.

במחיצת ה'בית אברהם'

בכל זאת אנו מבקשים לשמוע על קצה המזלג ממה שחווייתם במחיצת קודשו, לרבות מה ששמעתם מזקני העדה...

"האמת כי אא"ז זי"ע, כבר מנעוריו הוכר כארי שבחבורה. שמעו הטוב יצא כגאון עצום בתורה וחסיד סלונים התפארו שבחצרים קיים "עילוי" שעדיין לגאון ולתפארת.

ישנם סיפורים רבים המעידים על הערכתו הנדירה אצל רבו מרן ה'בית אברהם' זי"ע.

"כשביקר הרה"צ ר' מנדל וועג זצ"ל בברנוביץ' אצל ה'בית אברהם', הפליג לספר עד כמה הוא שואב חיוק משיחותיו, "ומניין לך השיחות שלי?" התעניין ה'בית אברהם', ור' מנדל ענה כי הרבי [אא"ז זי"ע] מעלה את השיחות על הכתב ושולחן לטבריה. ביקש ה'בית אברהם' לראות את הכתבים והתפעל "זה כתוב ממש כפי שאני אומר אותם" אמר, ומני אז מינה את אא"ז רשמית לכותב השיחות. בשבת הראשונה למינוי, עזב אא"ז את מקומו הקבוע ממול ה'בית אברהם' והתמקם קרוב אליו מן הצד בכדי שייטיב לשמוע, אלא שלאחר צאת השבת הביע ה'בית אברהם' את מורת רוחו "אני צריך אותך מולי בטיש, אנא חזור למקומך..."

"ה'בית אברהם' החשיבו כבנו ממש. הג"ר ניסן הדיין מברנוביץ', סיפר לאא"ז בימי בחרותו, שפעם חילק ה'בית אברהם' שיריים

כ"ק מרן אדמו"ר ה"נתיבות שלום" מסלונים זצוק"ל

שיחה עם נכדו הגר"י ברוזובסקי שליט"א

מצרים לכל תלמיד בכל מצב שהוא.

"אספר בזה עובדה הימנה ניתן ללמוד על סוד הצלחתו. כשאא"ז כיהן כראש ישיבת חב"ד, שאלו פעם המשפיע הנודע הגרנ"ש ברוק זצ"ל: אולי תסבירו לי מהו סוד ההצלחה שלכם, אני כבר זקן בא בימים ורוצה להעיר לבחור וקורה שאיני מצליח להעמידו בקרן אורה, ולאחר שניסיתי את כל הדרכים, האיום היחיד שנותר לי על הבחור הוא לומר לו שאני יספר לראש הישיבה על מעשיו ואז הבחור נרתע ומיטיב את דרכיו, ושאלו מה הסוד שאתם למרות היותכם אברך צעיר מצליחים כ"כ שהבחור יירתע ממכם מה שאיני מצליח?

"אא"ז ענה לו על אתר **"כי אני מאוד אוהב אותם"**. ואכן ניתן לומר כי זה היה סוד הצלחתו, כאשר הכניס תדיר אהבה בלב כל תלמיד, והיה שומע אותו ומאזין למצוקתו ושעות רבות היה מקדיש להעלותו על דרך המלך מתוך אהבה פנימית אמיתית. בפיו של הגר"י שליט"א סיפור נוסף על כך: "פעם התבטא ואמר שבכל ימות השבוע מכיון שהוא מכהן בתפקידו כראש ישיבה, אז בלית ברירה הוא נאלץ להביט הן על החלקים החיוביים של כל בחור והן על החלקים הפחות טובים, למען יוכל לכוונו ולחנכו כראוי, אולם שונה הדבר ביום השבת שאז יש לו חופשה מהישיבה, אז יש לו שמחה מיוחדת במינה שיכול להתרכז רק בחלק החיובי של הבחור ואין לו צורך להביט על החלק השלילי.

"מסיפור זה ניתן ללמוד אודות שאיפתו להתמקד בחלק החיובי של כל תלמיד, ומתוך כך יוכל לעודדו ולרוממו בדרכו".

להשלמת הדברים מוסיף לנו הגר"י שליט"א: "אא"ז ב'נתיבות שלום', כותב: 'נשאלתי פעם אחת ממחנך שנכנס לתפקיד, וא"ל שיודע את כל הקשיים שבתפקיד, אך במה הצלחתו. ואמרת לי כי בקצרה אוכל להגיד לו ב' עניינים: א', במסירות ונאמנות, שיהיה מסור בלב ונפש לתפקיד ואז יצליח בתפקידו, בלי מסירות ובלי נאמנות לזה לא יצליח ויחפש תפקיד אחר. ב', באהבה עזה לכל ילד, גם בשעה שמוכרח ללכת ביד קשה, אך בפנימיותו צריכה להיות אהבה, וגם אם צריך להעניש, צריך ג"כ שיהיה מתוך אהבה לחנכו לטוב, ורק כאשר הולכים בדרך הזו אפשר להצליח, כי הכלל בזה שאי אפשר להכניס תורה ומדות טובות רק אם פותחים לחניך את הלב, והדרך זה רק ע"י מידת האהבה..."

"היה פעם שהמשיגה הפנה בחור לחדר 17, היה זה חדרו ששם היה מקבל את הבחורים, בכדי לקבל 'גערה' מאא"ז לאחר שהוחלט באספה עם ראש הישיבה שצריך לגעור בו. התלמיד התייצב בחדרו, אא"ז שאלו למעשיו. הלה הגיב כי המשיגה הפנה אותו לאא"ז שיגער על מעשיו, אא"ז שמע את דבריו ואמר לו: 'ראה יש עכשיו לחץ גדול, קודם שאני מעורר בחור אני מעורר אציל אהבה רבה כלפיו... איני יכול להתרכז עתה... אבקש ממך לבוא פעם אחרת...' זו הייתה תשובתו לבחור, שכבר לא היה צריך לבוא יותר. "הווה עובדה כשהוצרך פעם לנוזף באחד הבחורים בגין איחוריו התכופים, קראו ואמר לו במתק לשונו: מעיקרא, עלי לנוזף בך בגין כך וכך. איברא, וודאי אינך מעלה על דעתך שאפשר לנוזף סתם כך. בשביל לנוזף צריכים לאהוב ולחוש קשר לב אימץ. וכדי שגם אחרי התוכחה לא תיפגם קשר הידידות. אם תבטיחני שתתקשר עמי אזי אוכל להעידך... לאחר שנים, סיפר אותו 'נוזף' כי עד היום קשור הוא בקשר בל ינתק לאא"ז ואת כל מעשיו מכלכל על פי אמת מידה זו – 'מה היה זקני אומר'..."

מידות נאצלות

ידוע היה במידותיו הנאצלות והטהורות וכפי שטבע כסיסמא 'מידות מעל הכול', מה נוכל לשמוע אודות כך?

"אכן, אא"ז היה גאון נדיר במידות טובות. כל תלמיד ראה זאת בחוש, הוא מעולם לא כעס ודבר לא הצליח להוציאו משלוותו ומסבלנותו.

"כל מי ששהה במחיצתו התפעל מאורך הרוח, מהסבלנות ומההבלגה שאפיינו אותו. בוושה הייתה שלא לוותר ושלא לסלוח במחיצתו, וזורני שבנערותי התעורר ויכוח ביני לבין אחי סביב עניין כלשהו, ויכוח שנמשך זמן מה. ישב איתנו הרבי, פניו קורנות,

אהבה עצומה לתלמידים. רבינו ולהבחל"ח כ"ק מרן אדמו"ר מסלונים שליט"א בהכתרת נכדו הגר"י ברוזובסקי שליט"א לרב בחזון יחזקאל

מזה. הוא אשר מי כמוהו אציל המידות, והנשמע כמוהו בעדינות ואצילותו, שכמה שאומרים זאת אבל אין לנו השגה באיזו דרגה גבוהה היה בזה. וכדי לבנות ולקומם הריסות 'בית אברהם' הפקיר את עצמו וכל אשר לו, הדבר היה קשה שבעתיים במי שהוא בעל נפש רגישה ביותר, אך הוא 'נתן נפשו' להצליח בבניינו". עוד רבות ניתן להאריך על מסירותו הפלאית להקמת הישיבה.

"...פעם אמר לאחד, מהו הסימן האם באמת הוא קשור לסלונים למרות שמסתובב בקהל אנ"ש, שיבדוק האם מרגיש בשבת איזה שינוי בעצמו זה האות שאמנם הוא שייך לסלונים..."

"כן שמעתי מאאמו"ר שליט"א, שביסוס הישיבה באותן הימים עלה לו בנפשו עד שנפל למשכב, מחלה קשה ומסוכנת, המחלישה את האדם ומתישה גוף ונפש, פקדה אותו ושכב בביה"ח קרוב לשנה. הייתה הרגשה כאילו המצב הולך ונהיה יותר קשה, שבכל פעם מגיע משבר עוד יותר קשה מהקודם. כל מפעל הישיבה עמד אז בסכנה גדולה של התמוטטות פנימית שהיא יותר קשה מהכול. "באותם ימים עדיין לא היי בישיבה ר"מים 'נשאים-ונותנים', וגם ספרים כמעט לא היו, ונוצר מצב שהישיבה עומדת בלי שיעור ובלי מג"ש. אז התגלה כגיבור שבגיבורים, כאשר ממיתת חוליו הוא עומד ומנהיג ומנווט את כל ענייני הישיבה, הן העניינים החומריים, והן הדאגה לכל בחור. ההרגשה הייתה כי מחדרו בביה"ח יוצא מעיין חיים, והיה כל מבקש ה' יצא אליו שם לקבל ממנו. וכפי שמשתקף במכתבים שכתב מביה"ח, שהם מלאים רוח גבורה בעוצמה שאין בדומה לה, המעיין במכתבים לא יאמין שכתב אותם יהודי שבור בגופו המתיסר במחלה המתישה את הגוף והנפש... אלא אחד שאיתן בדעתו וחוסן בגופו".

אהבת איתן

מה הייתה סוד הצלחתו בחינוך התלמידים, שכפי הידוע התלמידים נכרכו אחריו ודבקו בו בכל עוז, ואף זכה להעמידם על רגליהם בהיותם גדולי תורה וחסידידות?
"קשה לענות על זה בפרטיות, אבל מה שראו הייתה אהבתו ללא

"אחר נישואיו מסר שיעורים בישיבת "אור תורה", ובשנת ת"ש נקרא לכהן כר"מ בישיבת תומכי תמימים - חב"ד בת"א שם הוכר בגדלותו בתורה ובחסידות ואף תלמידיו נקשרו אליו בלב ונפש.

ישיבת "בית אברהם"

מתי יסד את ישיבת 'בית אברהם' – סלונים?

"היה זה בחודש חשוון תש"ב אז פתח את ישיבת 'בית אברהם'. "הייתה זה תקופה קשה ביותר, אז הגיעו ידיעות על חורבן בית ישראל המתחולל באירופה ובהם הכאב הגדול על כל מרכזי החבורה בחו"ל והחשש שהשושלת הק' של לכוביץ' – קוברין – סלונים עלולה ח"ו להפסק, אא"ז אמר אז: "אם אין בידינו להציל את הגופים הבה נציל את הרוח".

"לתדהמת ידידיו שהתפלאו איך הוא עוזב מעמד איתן במקום מבוסס והולך לעתיד שאין לו כמעט סיכוי כאשר ההבדל במשכורת היה: בעוד שבישיבת חב"ד הוא קיבל 15 לא" בתוספת דירה, הרי שבישיבתו הוא קיבל רק 3 לא" ללא דירה, והמגורים היו בדירה דלא דיירי בה אינשי ובפרט לא אנין טעם ודעת כמוהו - אך למרות זאת התגבר כארי על כל המכשולים ויט שכמו לסבול בגוף ונפש, וחפץ ה' בידו הצליח ותחת ידיו האמונות התחנכו לגיון של ת"ח, מרביצי תורה ויראה, מחנכים ואנשי מעשה שתורתם וחכמתם ממנו.

"שמעתי ממרן אאמו"ר שליט"א, שכאשר ביקש אא"ז מהרבנית ע"ה את רשותה לעזוב את משרתו ולייסד ישיבה, אמר לה: 'לחם אני מבטיח לך, אבל שיהיה מה למרוח על הלחם איני יכול להבטיח לך'. ואכן בשנים הראשונות סבל בביתו חרפת רעב, אולם הוא בנחישותו לשקם את בית סלונים ויתר על הכול..."

"הוא עבר להתגורר באחת מחורבות ירושלים ללא תנאים, חדרי השרות לבניין המשותף היו בקצה רחוב, ובילילה שררו שם חושך ועלטה. אאמו"ר שליט"א סיפר לי, כילדים פחדו לצאת בחשכה הנוראה עשה הסכם עם אחיו הג"ר יצחק שליט"א, כל מי שיצטרך לצאת בחשכת הלילה יכול לעורר את אחיו משנתו ולא תהיה לו שום קפידה על כך. כך היה שאחד היה מעורר את השני ויוצא עמו ללוותו בחשכת ליל. כאשר חלתה זקנתי הרבנית ע"ה בדק אותה הרופא ושאל: 'כמה זמן כבר לא אכלה חלבונים?' עד כדי כך הייתה הדחקות והעניות".

"אאמו"ר שליט"א סיפר ותיאר את הדברים מהזווית שלו כנער בבית, הוא הבחין שאא"ז נותן את נפשו כפשוטו, לחיות חיי רעב, ללא אוכל ובגדים, בגד חדש לבש לראשונה בגיל 9 מתנה שקיבל מדודתו, בכאלו תנאים של מחסור שאפילו לעניים בימינו יש יותר

עמודא דנהורא

ז' אב תש"פ

יריעה מיוחדת במלאת 20
שנה להסתלקותו של

"ראש הישיבה"

לראות ולבחור אילו קושיות להקשות בהתחלה, ואילו קושיות מתאים לבאר בסוף, מה שיתבאר על ידי החידוש".

המשיך כ"ק אאמו"ר שליט"א וסיפר: "שיעוריו היו בנויים בצורה של חקירות, כמו בשיעורי הגר"ט. בהתחלה הוא היה שואל כל אחד מה הוא היה אומר בעניין כזה של המחלוקת בגמ', איזו סברא יותר נראית לו משני הדינים, ולאחר שהיו אומרים כל אחד את מה שהוא יותר מבין, הוא היה שואל שא"כ איך המ"ד השני בגמ' הבין אחרת, ואז היו מנסים להבין את הצד השני, ובסוף זה היה נראה שהם חולקים במציאות, ואת זה הוא לא היה מוכן לקבל בשום אופן, שאין כזה מושג לחלוק בעניין מציאותי, כי אם חולקים במציאות שייצאו ויבדקו מה קורה באמת, אלא וודאי שזה עניין של סברא, וכך היה מגיע לחקור חקירה להסביר את ב' הצדדים".

הגר"ד שלזינגר שליט"א מוותיקי התלמידים ששימש שנים ארוכות כר"מ בישיבה, השמיע דברים בישיבה לאחר הסתלקותו וכה אמר: "הרבי לא היה אדם חזק בגופו, אבל הכוחות שהשקיע היו מעל לכוחות אנושיים. בתקופת לימודי בישיבה, רוב התפקידים הוטלו על שכמו. בימים ההם שימש כראש ישיבה, משגיח ומג"ש יומי. השיעור נמשך כשעתיים וחצי באופן רגיל, ולפעמים היה מתמשך כשלוש שעות. למרבה הפלא התלמידים ישבו מרותקים, ולא התעייפו, כל דף גמ' היה מלא חיות.

"בנוסף על השיעורים היומיים היה אומר פעמיים בשבוע שיעור כללי, לכל התלמידים. נוסף לכך היה משגיח בישיבה חצי יום במשך תקופה ארוכה. בלילות וכן במוצ"ש, היה מתוועד עם הבחורים, ומחזיר בהם אהבת תורה ויר"ש".

"כן ידוע על עוצם שקיעותו בתורה. אספר בזה רק עובדה אחת ממנה ניתן ללמוד עד היכן הדברים מגיעים. פעם אחת ישב במשרד הישיבה ודיבר עם מנהל הישיבה דודי הרה"ח ר' דוד וינברג זצ"ל, בענייני ניהול הישיבה. פתאום שמ' ר' דוד לב שאא"ז לא עונה לו. ר' דוד הבין שאא"ז שקוע במשהו אחר, אחרי כמה דקות ארוכות התעורר אא"ז כמו מאיזה חלום, והתנצל לר' דוד שחשב תירוץ על רמב"ם קשה ולכן הוא לא שמע אותו".

במהלך נועם שיחו שח לנו הגר"י שליט"א: משום מה, התפרסם אא"ז זי"ע בעיקר בתור מנהיג עדה גדולה, לרבות ספריו הבהירים 'נתיבות שלום' שקנו שביתה בכל חלקי הציבור התורני והחסידי ואף חוגים רחוקים מעיינים בזה כסדר, אך כנראה שחלקים אלו האפילו במידת מה על עוצם גאונותו והיקף הרבצת התורה הגדולה שלו, כאשר כיהן במשך כארבעים שנה כראש ישיבה גדול אשר זכה להוציא פירות משובחים לתפארת, ונחשב היה כבר בצעירותו מבין גדולי טובי הראשי ישיבות.

"הרשימה תתארך אם נתחיל למנות את מרביצי וגדולי התורה שלמדו אצלו והוא אשר העמידם על רגליהם בדרכו הלמדנית והייחודית, כאשר עשרות ומאות ראשי ישיבות, ר"מים, ראשי כוללים, רבנים חשובים מרגישים עד היום שחבים לו את כל צמיחתם ועמקותם בתורה.

"אא"ז הכניס בקרב הבחורים אווירה של שאיפות גדולות. מרן אאמו"ר שליט"א סיפר, כי בצעירותו עת למד אצל אא"ז בראשית שנות הישיבה, היה רגיל תמיד לשאול את הבחורים האם הם חולמים בלילה בלימודם? ואמנם עצם התורה הנלמדת בחלום ע"פ רוב אין לה כ"כ ערך, אך משמעות השאלה אם אדם חולם בתורה אם לאו היא בכדי לבחון עד כמה הוא שקוע בלימודו, אפשר ללמוד כל היום מבלי להיות שקוע בזה, ובדרך כלל לא חולמים רק על מה שתפס מאוד את כוח העניין והיו שקועים בו במשך היום. ועל האדם לשאול את עצמו שאלה זו, מתי הייתה הפעם האחרונה שחלם בלימוד. כל זמן שלא חולמים בדברי תורה אות הוא שהלימוד עדיין אינו כראוי וכנכון, כי לימוד ראוי בבחינת 'המקבל עליו עול תורה' מביא לידי כך שגם יחלום בלימודו.

"כן סיפר אאמו"ר שליט"א, כי אא"ז זצ"ל היה מיוחד בהרבצת תורה. כששמענו שיעורים ממנו הרי יותר מעצם החידוש בסוגיא למדנו עוד יותר ממנו את העריכה של הסוגיא. כעין הנדסה של העניין. הוא היה בונה עורך ומסדר, בהתחלה היה שואל שאלות, ואח"כ היה החידוש, ואח"כ מה אפשר עתה לבאר בכל העניין לפי החידוש. אי אפשר להקשות מיד בהתחלה מאה קושיות, רק צריך

רועה נאמן. רבינו בדביקות

ובנימה השלווה שאפיינה אותו שאל בפשטות "ומי מוותר"? נמסנו מיד. למולו אי אפשר היה לנטור טינה, בלתי אפשרי היה שלא לוותר.

"פעם אמר לאחד, שבאותו היום היה לו עניין להתעמק בו ומאחר ובאו אליו הרבה אנשים היו לו הפרעות וזה הקשה עליו את הריכוז, והידיעה על חשיבות טהרת המידות חזקה אותו להתפנות אליהם בסבלנות, למרות הקושי שהיה לו.

"כשסיפר פעם לאחד על קשייו הרבים בשנות הבראשית של הישיבה, אמר שעל הכול יותר למען הישיבה, אך על דבר אחד מיאן לוותר והוא על טהרת המידות. ואכן פעמים רבות שהייתה ההרגשה שבאם לא יעיר ויעמיד כמה בחורים על מקומם תיהרס ח"ו הישיבה, ואמרו בישיבה שהפעם אין מנוס אלא לטפל בזה, אולם אא"ז לא הסכים והיה מוכן לשלם מחיר קריסת מפעל חייו, אך על טהרת המידות לא הסכים לוותר, וכאמור שעל המשכורת ועל החיים הנורמליים הוא ויתר...

"וכמה שהרבה אא"ז לדרוש מעצמו, כך השכיל להנחיל זאת אא"ז את עיניו הרחיקאיות "למה לך לצום, הרי אתה עלול לא להרגיש טוב... מוטב שתקבל על עצמך קבלה טובה במידות טובות, שלא להקפיד על מי שלא יגיע להשתתף בשמחתך", סבר החסיד וקיבל. הימים היו ימי מלחמת המפרץ, והחתונות באותה התקופה התקיימו בצהרי היום תחת פחד הטילים ואיומי האזעקות. מטבע הדברים היו אחוזה ההשתתפות בחתונה נמוכים, ורבים מן הידידים לא השתתפו בה. "בימים שלאחר החתונה קיבלתי אינספור פניות מתנצלות מאלו שנבצר מהם מלהשתתף בחתונה וליבי נצבט. מיד עלו בויכרוני המאמצים שלי להשתתף בשמחות שהם ערכו, אולם אז נזכרתי בקבלה שקיבלתי, ומחיתי מליבי כל קפיידא וטרוניה". "האמן ל"י סיכם את הנושא "לצום, היה קל עשרת מונים מהקבלה הזאת..."

הי עניו

"ברצוני לציין פן מיוחד באישיותו, מוסיף לנו הגר"י שליט"א באומרו: "המעניין הוא, שלמרות היותו מפורסם בעולם כולו כראש ישיבה גדול, כאחד ממנהיגי הציבור החרדי בארה"ק ובסוף ימיו כמנהיג עדה גדולה וחשובה וגם ספריו התפרסמו בכל העולם ממש, אולם הוא היה בורח מן הכבוד ככל האפשר, וכי כל עבודתו הייתה בהצנע לכת עם ה', ובוזה השקיע כוחות מרובים. "לדוגמא, בשמחת תורה בשנותיו האחרונות קשתה עליו ההליכה ורקד לבדו סביב לבימה המוגבהת, והקהל סביבו, לפתע

האופיינית לו להחזיר את השקע למקומו. מקרים בודדים זכורים לי בהם אא"ז חש כי כוחותיו כבר בל עמו. אני זוכר מקרה, ביום חמישי בערב בסוף קבלת הקהל, יצא אא"ז מחדרו ופגש אנשים ממתנים, "אתם ודאי מחכים לי" פנה אליהם ברוך "דעו לכם שאני כבר אינני כאן, כוחותיי אינם עמי עוד ומה תועלת תצמח אם תדברו איתי? ביום ראשון בתחילת קבלת הקהל נשוחח" הסביר כמתנצל".

נועים שבת

לסיים ביקשנו לשמוע אודות ה'שבתות' המרוממים שבידוע האיר והנחיל לקהל עדתו במידה גדושה...

"אכן, קשה לתאר את השבתות המרוממות והנעלות במחיצת קודשו, הם היו בבחינת 'גן עדן' עלי אדמות כאשר אא"ז הגביה את הציבור לפסגות רוחניות גבוהות ביותר. פעם סיפר לי שיהודי נכבד וחשוב, עובד ה' באחת מחצרות הקודש שאלו לתומו: מה הטעם שבסלונים עושים 'עסק' כזה גדול מהשבת, ומה מרעישים כ"כ, הלא היא מצוה ככל המצוות? וסיפר לי שענה לו בסערה: בסלונים עושים עסק? וכי אתם לא רואים מה שכתוב בתפילת 'גיוונא'?

"ואילו ליהודי חשוב אחר ענה פעם, שכשם שאדם שלם בכל גופו אך אם הוא ללא נשמה הוא נחשב כפגור מת, כן מצוות שבת היא הנשמה של כל המצוות.

"פעם אמר לאחד, מהו הסימן האם באמת הוא קשור לסלונים למרות שמסתובב בקהל אנ"ש, שיבדוק האם מרגיש בשבת איוה שינוי בעצמו זה האות שאמנם הוא שייך לסלונים".

ירד והחל לרקוד בתוך הקהל, ונימק שאינו יכול לרקוד בצורה כה בולטת. למחרת בבואו לביהמ"ד ראה את גובה הבימה, אא"ז התבטא בכאב ואמר: על כזו בימה גבוהה רקדתי לבד? וענו לו כי לא הייתה ברירה מחמת אי הסדר והדוחק סביבו כשרוקד עם כל הציבור, נענה אז ואמר: איך בין פארט א סלונימער חסיד...

"ופעם שינו את מקום השולחן בביהמ"ד "מדרש שלמה" כך שלהגיע למקומו היה צריך לעלות כמה מדרגות, ואמר אא"ז: את זה אני כבר לא יכול לסבול...

"אספר לכם מקרה מעניין לו הייתי עד. במוצאי יו"ט ראשון של פסח באחת השנים ליוויתי את אא"ז לביתו, בדרך פנה אל הגבאי בשאלה מתי זמני קבלת קהל בחוה"מ, "משש ועד שמונה" ענה הגבאי. הרהר אא"ז מעט, ואמר "תשנה את זמן הסיים לשמונה וחצי". היה זה כשאא"ז היה כבר בן למעלה משמונים שנה, והגבאי העיר בעדינות כי הרבי חלש ואין לו כוח "וממילא זמן קבלת הקהל מתארך מעבר לזמן הקצוב" הוסיף. "אסביר לך" הניח אא"ז יד רכה על זרועו "קביעת הזמן 'משש ועד שמונה' שעתיים בלבד, עשויה להתפרש כנוהג של כבוד - "איז צו מעשה 'אדם נכבד'..."

רועה נאמן

"ודארינן בהכי, בכלל אין לתאר את מסירותו הגדולה לציבור. זכורני, כי לאחר תום קבלת הקהל, מגיע היה אא"ז לביתו נטול כוחות, אולם גם אז, בזמן שסעד ארוחת ערב, לא חדל הטלפון מלצלצל. הרבנית ע"ה שחסה על כוחותיו, מנתקת הייתה לעיתים את הטלפון בזמן הארוחה, אולם אא"ז ביקש לא אחת בעדינות

כ"ק מרן אדמו"ר
ה'נתיבות שלום'
מסלונים זצוק"ל

רשימות תלמידים

יעקב הייזלר

משולחן גבוה

במלאות עשרים שנה להסתלקותו של
מרן ה'נתיבות שלום' מסלונים זי"ע

אנו מביאים בזה אסופת זיכרונות, עובדות וסיפורים, הדרכות והוראות במגוון נושאים בעבודת ה' וכן יחסו לענייני השעה והתקופה כפי שסיפרו בערגה זקני וחשובי החסידים שזכו להסתופף במחיצת קודשו ולדלות תורה ויראה מבאר מים חיים

דבקתו בה'

פעם התבטא שלעתים לא מבאר בשמוע'ס איזה עניין מספיק ברור או שנשארים קושיות. ואמר שצדיקים אמרו על ספרו של הב"ח שיש בו קטעים קשים ביותר להבנה, וביארו שכיון שהיה כ"כ בוער בדבקתו, לא היה יכול לפעמים לצמצם מחשבתו ולבאר את כוונתו. ואם כי איני מדמה עצמי לב"ח, אך יש לפעמים שאני כ"כ 'צוקאט' מעצם העניין, שקשה לי לתרץ כל שאלה ולהעמיד את המבנה על תלו. (רבי יהודה שטרנברג)

ללא פניות

בימי בחרותו בברנוביץ בחר לעצמו מקום לתפילתו שלא יהיו לו שום פניות, ולכן עמד במקום מושבם של חתני תושבי המקום שהיו אנשים גסים והיו יושבים בשולחנות בסוף ביהכ"נ ומדברים כל התפילה, (התבטא שכמדומה אפי' את המילים לא היו אומרים) וידע שאין כלל הערכה בליבם לאחד שמתפלל טוב ואיווה למושב לו את המקום הזה בו יכול היה להתפלל בלי לשים לב לסובבים. פעם אחת לאחר התפילה שמע מהם דברים גסים ביותר והרגיש אבוד לגמרי, ועמד כך חסר אונים עד שנוכח במאמר הדברי שמואל' זי"ע שכשיש לאדם דאגה ילמד דף גמ' ואם זו דאגה גדולה יותר ילמד ב' דפים וכו', והתיישב ולמד כמה דפי גמ' ושכח את דבריהם לגמרי. (רבי אהרן ויינברג)

יגיעת התורה

בזמן שלמדו בשיבה מס' כתובות (דף ט) ישב עם הבחורים במסיבת מלווה מלכה וסיפר: כשלמדתי סוגיא זו בבחרותי בברנוביץ ניגשתי ערב אחד אחרי מעריב לארון הספרים לברר נקודה מסוימת, וכשסיימתי הרמתי את עיניי והנה האיר השחר. (רבי יוסל קלאר)

התמסרותו לתלמידים

בשנה האחרונה לחייו, נכנס אליו אחד מתלמידיו, אמר לו הרבי זי"ע: 'אני מתבונן כיום על תלמידיי, ובהם כמה וכמה גדולי תורה וחסידות, ובמה זכיתי שיהיו אלו מתלמידיי? וכי בגלל שאמרת שיעורים טובים? לא ולא, אלא בגלל שאהבתי את תלמידיי אהבת נפש. (רבי קלמן רוזנגרטן) פעם התבטא, שאם היה מסתגר בחדרו ומתבודד ג' שבועות, היה יוצא משם עם השגות גבוהות עד רוח הקודש. אבל הוא נותן את כל כולו לטובת תלמידי הישיבה ואין זמנו מסור בידו. (רבי מרדכי יגר)

בלתי לה' לבדו. בכנס חניכי הישיבה - ניסן תשל"ז

ופעם אמר, שכשלמד סוגיית "זיקה" הרגיש ששערתיו נושרות מרוב המאמץ המחשבתי שהיה צריך לעניין זה. (רבי דוד דב ויינברג)

כתב סמיכה

בהזדמנות סיפר שקיבל בחו"ל סמיכה מחמישה עשר רבנים ובתוכם מבית דינו של הג"ר חיים עוזר זצ"ל. אכן, כשעלה לאר"י נוכח שכדי לקבל משרת רבנות חייבים לעבור דרך המזרחי, ששלטו אז על כל המשרות ולכן קיבל את כל כתבי הסמיכות שקיבל ולא הסתכל בהם יותר. (רבי שמעון ליפשיץ)

אליכטיגע שבת

באחת השבתות כאשר שבת ביישוב חזון יחזקאל בלכתו למקווה שמע המלווה איך שאמר בפנים: "יה"ר כאילו כיוונתי כל הכוונות השייכים למקווה, רבש"ע עוזר ל'עולם' שיהיה להם אליכטיגע שבת. (רבי אהרן סורסקי) פעמים רבות כשאדמו"ר זי"ע מתיישב ע"י השולחן השבת לנוח, היו עיניו נחות על מפת החלות, עליה היה רקום 'השבת נועם הנשמות', והיה אומר: 'השבת נועם הנשמות', אני מפרש מילים אלו כך, שבת מאכט זיס אויפן הארץ.

ה'זיין' בליל שבת

היה לו מסירות נפש ללכת לזיץ בליל שבת. בתקופה בה היה המצב בטבריה מתוח מאוד, הלכו ה'ברכת אברהם' עם הרבי זי"ע

לזיץ בליל שבת, וראו מרחוק ערבי עומד מאחורי עץ ומסתתר שם, ונראה היה שהוא מכין מארב להתנפל על יהודי שיעבור שם, ודיברו הברכ"א עם אד"ו ביניהם שזה מצב של פיקוח נפש ואולי עדיף שלא ילכו לזיץ, אבל אח"כ דברו שאם לא ילכו השבת – תהא זו פריצת גדר בהליכה לזיץ והחליטו שילכו. כשהתקרבו לאותו עץ ראו שאין זה ערבי, אלא בגד שערבי תלה על העץ כדי לייבשו, ומרחוק בחשיכה היה נראה כערבי עמו. (משמיע שלום, פר' בא)

בן זכר

אישה אחת שלא הגיעה מבית חסידי לא נתנה לבעלה ללכת ל"זיץ". באו לפניו בני הזוג בוויכוח על זה. אמר אדמו"ר זי"ע לאישה: אם תתני לו ללכת תזכי לבן זכר. (אחר כמה שנים מחתונתם שלא נפקדו). ובאותה שנה באו אליו להראות את התינוק שנולד מברכתו. (רבי אהרן סורסקי)

מעלת השבת

פעם שח להג"ר יעקב גוטמן זצ"ל שהיה בדעתו להוציא חיבור מיוחד על גודל מעלת השבת, אכן בהגיע שבת רואה ומרגיש שכל מה שחשב עד עתה על השבתות הוא כאין וכאפס ממה שהשיג עכשיו, וכן הוא בכל שבת ושבת, וממילא אינו יכול להוציא מחשבתו לפועל.

וכשהתחיל לערוך את שיחותיו 'בנתיבי נועם שבת', היה אומר שזה על דרך ההרים בדרך למירון שכל פעם שנראה שכבר מגיע לראש ההר מתעקל הכביש ומגלה שרק עתה התחיל מעלה ההר, כמו"כ בשבת כל פעם שהגיע לאיזה השגה בשבת ראה שרק עתה התחיל להשיג משהו. (רבי אברהם גוטמן)

"תחילה למקראי קודש"

כל מסכתא שהיו צריכים להתחיל בסדר הדף היומי באמצע השבוע, היה מקדים להתחיל בשבת כדאיאת "תחילה למקראי קודש", שכל דבר שבקדושה צריכים להתחיל בשבת.

כמו"כ בשבת אחה"צ הורה לאחד שיקים 'חבורה' באמצע השבוע, ואמר לו לך תודיע עתה לפלוני ופלוני שבאמצע השבוע תפתחו חבורה יחד, כדי שתתחילו עכשיו לחשוב עי"ז "תחילה למקראי קודש". (רבי שמואל ויינברג)

חודש אלול

סיפרה הרבנית ע"ה, שהיא זוכרת מעת חתונתם שבכל שנה בהגיע חודש אלול היה אדמו"ר זי"ע נתקף בחולי מעיים, עד שהיו שנים שהיה חשש כיצד יצום ביוה"כ. (נכדו רבי אהרן ויינברג)

עמודא דנהורא

ז' אב תש"ס

יריעה מיוחדת במלאת 20
שנה להסתלקותו של

הריקוד בליל שבת

היה אומר על הריקוד בליל שבת שענינו הוא שאף יהודי
שלא הצליח להתכונן לשבת, יכול לקפוץ לשבת ע"י הריקוד
כמו שנכנסים לתוך מקווה רותחת. והוסיף, שאת הרעיון הזה
חידש בשבת שבע ברכות של בנו כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
כשהיה בוויז'ניץ וכשהגיעו ללכה דודי פצח הרה"ק ה'אמרי
חיים' זי"ע בריקוד, ואז ראה שיש עוד דרך להיכנס לשבת,
אנחנו עובדים כ"כ קשה להתכונן לשבת, והוא כאדם שיש לו
בירו מטאטא ומגרש את כל החולין בבת אחת.

התורה וכששוחחו בלימוד היה נראה כמי שנוסף רוק משפתותיהם
מרוט מתיקות. אבל תמיד היה בלבי להזכיר להם: "תדעו שיש ג"כ
נותן התורה". (רבי אלימלך וינברג)

היה בוכה

כשהיה מרן זי"ע אומר שיעור יומי, כשהיה מגיע לגמ' של 'אי
איכא דרכא אחרינא רשע הוא', הייתה הצורה שבה אמר את הגמ'
משפיעה ביותר על התלמידים, ופעמים שאף היה בוכה. (משמיע
שלום, פר' ויחי)

ארץ ישראל

ידועה דבקותו ואהבתו לארצה"ק. אחד שאלו פעם האם יכול
לצאת לחו"ל מחמת איזה סיבה, אמר לו אדמו"ר זי"ע: כתוב בהלכה
"שיכור אל יורה", ואני לגבי ארץ ישראל כשיכור באהבתה, ואני
יכול לענות על שאלה כזו. (נכדו רבי אהרן ויינברג)

התמסרותו לזולת

אדמו"ר זי"ע שמע על יהודי פלוני מהמקורבים לאנ"ש שנפל
למשכב וגם זוגתו חולה. הגיע אליו אדמו"ר זי"ע לביקור חולים
בלוויית אחד מאנ"ש ושהו אצלו במשך זמן. לאחר שהתעכבו שם
יותר מהרגיל שאל אותם החולה האם באתם ללון פה? להפתעתו
ענה לו אדמו"ר זי"ע: אכן כן, בהיות ששמענו שגם אתה וגם
זוגתך אינכם בקו הבריאות הרי צריך שמישהו יטפל בילדכם כדי
שתוכלו לנוח ולהחלים, לכן באנו יחד לשהות כאן כל הלילה ואתם
תלכו לנוח. (רבי שמואל קסטלניץ)

כשיצאו אחרי מלחמת ששת הימים מהמקלט וכל אחד רצה
לחזור לד' האמות הפרטיות שלו, אמר אדמו"ר זי"ע לרבנית
ע"ה: יש כאן בשכונה אלמנה בודדה שבדודאי לא נעים לה לישון
לבד בימים אלו. הבה נזמין אותה לביתנו לכמה לילות. וכך עשו.
(משמיע שלום, פר' אמור)

דאגתו לכלל

אדמו"ר זי"ע היה מראשי החינוך העצמאי, אך לא הסכים
להפעיל פרוטקציה כדי שאחת מבנות משפחתו תקבל משרה.
לאחר הפצרות הסכים להעביר מכתב ממנה להנהלת החינוך
העצמאי ובו בקשה לקבל משרה. לאחר זמן מה הודיעו לו שיתנו
לה 20 שעות הוראה, אבל הוא לא הסכים לכך: מדוע שתקבל 20
שעות? אפשר לחלק אותן לשניים וכך תהיה משרה לעוד בת
ישראל כשרה. (שלום ומבורך)

דרכי החינוך

אחד שהתמנה למנהל חינוכי בתלמוד תורה הגיע לקבל את
הדרכתו, אמר לו אדמו"ר זי"ע: "האמת שהיין צריכים לשבת
שעות ארוכות ולשוחח, אך מה אעשה ואין בכוחי לעשות זאת.
על כן אמסור בידך כלל אחד, לאחרונה התאספו פה הצוות של

מידות מעל הכל. במסירת שיחה לבני הישיבה בעת ביקור האדמו"ר מנובומינסק בישיבה

שליחותו בעולם

אמר פעם לאחד, כי פעמים רבות שאומר קידוש בליל שבת
וכדו' הרי הוא צריך להגביה את קולו, והוא מצטרד ואינו יכול
להמשיך, אך בשיעורים ושיחות מעולם לא נחנק קולו, כיון שזוהי
שליחותו בעולם וממילא לזה נותן לו הקב"ה את כל הכוחות. (רבי
קלמן רוזנגרטן)

רועה נאמן

אחד מאנ"ש בא להזמינו שישמש כסנדק בברית לבנו, אמר לו
הרבי: הנה, כתוב בגמ' שהסנדקאות מעשירה והרי יש לך כעת
קרוב משפחה שנקלע לקשיים כספיים גדולים, הייתי מבקש ממך
שתכבדו בסנדקאות אולי בזכותה ייחלץ ממצבו הקשה. אך מיד
המשיך ואמר: הרי הברית אמורה להתקיים בשבת ואם תיתן לו את
הסנדקאות בזמן שאני נוכח בביה"כ יגרם הדבר להתלחשויות
רבות ואי נעימות לסנדק, לכן אם תסכים להצעתו אז אסע בשבת
הקרובה לטלו סטון שלא לפי התכנית, וכך תוכל לכבד אותו בלב
שקט, וכן הוזה. (בעל המעשה)

כשלקחו אותו לביה"ח בשנת תשנ"ה, מלמל בדרך: השי"ת יתן
לו מירו הרחבה והמלאה, ואמרה הרבנית ע"ה שהיא יודעת על מי
התפלל באותה השעה, יהודי שהזכירו אצלו קודם לכן שהיה נצרך
לישועה בפרנסה. ובמצב הקשה בו היה שרוי היה שקוע בתפילה
עליו...

"מידות מעל הכול"

אחד היה מגיע כל בוקר לאדמו"ר זי"ע והיה מטרידו בשאלות
שונות, והיה מפריע לו מאוד. הבחור המלווה ראה את הנעשה
ועשה מה שעשה וגרם שהלה יפסיק לבוא. למחרת שאל הרבי את
מלווהו, איך אותו יהודי? אמר לו המלווה שהוא דאג לכך שלא
יבוא. צבט אדמו"ר זי"ע בורועו ואמר לו בכאב: אבל מה יהיה עם
מידות!?! (בעל המעשה)

בישיבה היה מסתובב כל בוקר קבצן שהיה אוסף צדקה, אך
הכרת פניו ענתה בו שהוא אינו נאמן, והיו פקפוקים רבים אודותיו.
פעם שח אדמו"ר זי"ע לגבאי, שכל פעם שקבצן זה ניגש אליו הוא
מעורר בו חוסר רצון להעניק לו מעות, ומכיון שכך הוא מקפיד
בדווקא לתת לו כל פעם כדי להכניע את עצמו. (רבי אליעזר
גרינברג)

פעם אמר שאחד הימים המאושרים בחייו היה כשאחד

הבחורים שהיה כעסן באופן נורא ואדמו"ר זי"ע היה עובד אתו על
מידת הכעס. והנה, יום אחד ניגש ואמר לאדמו"ר זי"ע שהיום נתן
לו בחור סטירה בהיכל הישיבה והוא שלט בעצמו ולא הגיב לו.
(מפי א' התלמידים)

כשהגיע לטבריה היה שותה קפה, עד שהרגיש שנהיה תלוי בזה,
ומאז הפסיק לשתות קפה למשך תקופה ארוכה כדי שלא יהיה
שום מאכל או משקה שאינו יכול להסתדר בלעדיו. (עד שבהוראת
רופאיו החל שוב לשתות). (נכדו רבי יעקב ברזובסקי)

פעם התעלף מרן זי"ע באמצע תפילת שמו"ע. אח"כ נשאל בבית
ע"י בני המשפחה מדוע לא התיישב על כיסא רגע קודם להתעלפות,
כשחש שעומד להתעלף, השיב מרן זי"ע: ידעתי שבעזרת הנשים
עומדת הרבנית ואם אתיישב בזמן שכולם מתפללים שמו"ע היא
תשים לב וזה מאוד יפחיד אותה, לכן ניסיתי 'למשוך' עוד מעט.
(שלום ומבורך)

בעת ניהום אברים על אדמו"ר זי"ע סיפר הגה"צ ר' מנשה קליין
זצ"ל מאונגוואר, שפעם הגיע הרבי לבקרו והגישו לכבודו עוגות
ותה. אדמו"ר זי"ע לא רצה אז לטעום כלום משום מה לבד מהתה,
והסביר שהרי על הכנת התה מאן דהוא טרח במיוחד עבורי ואם
לא אשתה ישפכוהו ויש בזה משום זלזול דק בטרחתם. משא"כ
את העוגות שלא טרחו בהם במיוחד עבורי ואחרי לכתו אפשר
להחזירם לקופסא. (רשימות מימי השבעה)

אמר בייחס למתנגדיו כי מעולם לא הייתה בליבו קפידה על מי
מהם, רק פעם אחת הרגיש הקפדה כחוט השערה ומיד רץ למקווה.
(רבי ישראל בוימל)

על מה חשב הרבי לפני שינתו על מיטתו?

אמר להג"ר יעקב גוטמן זצ"ל שכל אחד צריך לפני לכתו
לישון לתכנן על מה יחשוב עד שירדם. וסיפר שהוא היה חושב
על אהבת ה', ואח"כ לא היה יכול להירדם מחמת דמו שבער
בו מרוב אהבה, לכן התחיל לחשוב על קושיה מה'קצות' וכדו'.
ופעם באמצע שנתו שמעה אותו בתו מלחש: "והוא אחד
ואין שני". (רבי שמואל בר"ג וינברג)

נותן התורה

אמר לאחד, היו לי ידידים ראשי ישיבות שהיו מופלגים באהבת

כ"ק מרן אדמו"ר ה"נתיבות שלום" מסלונים זצוק"ל

רשימות תלמידים

מדוע לא הלך בקפטן יפה בטיש?

בסעודת שבת היה אדמו"ר זי"ע לבוש בבגד נאה לכבוד השבת. פעם שאלו א' מנכדיו הילדים מדוע לא ירד אף לטיש עם בגד זה? ענה לו אדמו"ר זי"ע: אם כי אכן הייתי רוצה ללבוש את הבגד בטיש לכבוד שבת, אך הרי עלול להיות שכמה דקות יהיו כאלו שיתבוננו בבגד החדש, ויסיחו דעתם מהשבת ואין הבגד שווה שיחשבו עליו האנשים, וישכחו ממהות היום. (נכדו רבי אהרן וינברג)

המתקת הדינים

אחר אירועי אחד מנכדיו עברו הציבור לברך ברכת מזל טוב. והיה ניכר עליו שהוא חלש מאוד ולמרות זאת נשתהה עד שגמרו כל הציבור לעבור. כשעלה לביתו שאלו אחד הנכדים מדוע התאמץ כ"כ? ענה לו הרבי: כשיהודי עושה שמחה מתעוררים עליו קטרוגים למעלה, מי יימר שמגיע לו לעשות שמחה, וכל יהודי שמאחל לו מזל טוב, ממתיק מעליו את הדינים. (נכדו הגר"י ברוזבסקי)

שיעור ההשתדלות

אמר ששיעור ההשתדלות הוא כמו שמבוא בהלכה על כמה זמנים שצריך לעמוד בהם. כגון בתקיעות, ספירת העומר וכו', והכלל הוא שאם נשען על דבר מה תלוי אם גם כשיקחו את הדבר יישאר לעמוד ולא יפול עדיין זה נקרא עמידה, אך אם כשיקחו ממנו את המשענת יפול אין זו עמידה. וכן בהשתדלות אם כשישאל הדבר יאבד עשתונותיו הרי"ז חסרון בביטחון. אבל אם יישאר בביטחונו זוהי השתדלות המותרת.

אמונה וביטחון

אחד דיבר אתו בחודש אלול באיזה עניין רפואי שהיה צריך לטפל. אמר לו אדמו"ר זי"ע: אומר לך פסק שפסקתי לעצמי ואם תרצה תקבל. היה לי איזה עניין והחלטתי שברגע שכשמגיע אלול – חודש האמונה והביטחון – הריני מפסיק לטפל בזה ולא עושה שום דבר רק מתחזק באמונה וביטחון, ואכן הקב"ה עזר לו ונושע בלי צורך בהתערבות. ולכן הוא מציע לו בחודש הזה שג"כ לא יעשה שום דבר רק יתחזק באמונה וביטחון. (בעל המעשה)

סייעתא דשמיא בתורה

אברך כולל התייעץ עמו האם לעבור לכולל אחר שמתאים לתכונותיו ואם ילמד שם יכול להצליח מאוד בלימודו, אך מנגד אם יעזוב את הכולל בו הוא לומד קיים חשש שהכולל ייחלש. ענה לו אדמו"ר זי"ע: "בשביל לגדול בתורה הרי מוכרחים סייעתא דשמיא, והאיך ייתכן שיהיה לאדם סייעתא דשמיא אם הוא יגרום שהלימוד בכולל אחר יתרופף. (חתנו הגר"י וינברג)

מעלת הייסורים

אחת מבנותיו עברה תקופת מכאובים קשה. לאחר שעברו הייסורים הגיעה לבית הרבי, המתין לה הרבי בפתח ביתו ובידו חבילת שטרות, וביקש ממנה שתואיל למכור לו את זכויותיה בעבור הייסורים, וסירבה. נהנה הרבי ואמר: זה מה שרצייתי לשמוע, כך אני מפרש את מאמר הגמ': לא הן ולא שכון. לא הן קודם שהגיעו ייסורים איני רוצה שיבואו, אך אם כבר באו ולא שכון, איני מוכר את שכון בעד כל הון דעלמא.

ברכת ייש"כ להרב יונה קעניג שליט"א על רשותו האדיבה להשתמש בחוברות 'השם נפשינו בחיים', וכן לנכד רבנו, הרב אהרן קופילוביץ שליט"א שהסתייענו בעלוני 'משמיע שלום' היוצאים לאור על ידו.

התמסרות לתלמידים הרבי זי"ע בשיעור כללי

והרים את השפופרת, ואכן בטלפון בישרו לו על לידת נכדתו בשלום. לאחר מכן אמר, מהיכן ידעתי שמגיעה בשורה טובה, היות ואין הקב"ה נותן לאדם דבר שאינו יכול לעמוד בו, וברגע זה הרגשתי שאני מסוגל יותר להכיל את המתח. (נכדו רבי אהרן וינברג)

לב נשבר

פעם שלח לאחד טלית קטן כדי שיקשור עבורו את הציציות. אך השליח החזיר את הטלית, ואמר שהלה מסרב כי אינו רואה את עצמו מתאים לקשור לרבי את הציצית. אמר אדמו"ר זי"ע לשליח:

מדוע ביקש רבנו להביט מבעד לחלון לראות אם כבר האיר היום?

בשנת תשנ"ה שהה בביה"ח במצב של סכנת חיים. בשבת לפנות בוקר ביקש שוב ושוב מאחד מנכדיו שיביט מבעד לחלון לראות אם כבר האיר היום, לפליאת הנוכחים שלא הבינו מה טורד את שנתו. ברגע שאמרו לו כי האיר היום מעט החל לקרא ק"ש מאהבה רבה עד ה' אלוקיכם אמת, ומיד כשסיים נדרם לכמה שעות. או אז הבינו שהפחד שמא תיבטל ממנו מצות ק"ש לא הניח לו לישון. (נכדו רבי אהרן וינברג) בחג הסוכות בעת שעברו לפניו לאמירת 'אגוט יו"ט', עצר את אחד באומרו: "שמא תאמר לי מדוע מברכים לישב בסוכה ולא לרקוד בסוכה"?... (רבי קלמן רוזנגרטן)

השב את הטלית אליו ואמור לו, שאף שאני יודע מדוע הוא מרגיש כך, רצוני שדווקא הוא יכין לי הציצית, כיון שיש לו לב נשבר, ולב נשבר איז העכער פון אלע חסידות. (יותר גבוה מכל החסידות). (רבי אהרן וינברג)

לא ראינו

אחיו הגר"נ זצ"ל שלח אליו בחור שיתהה על קנקנו האם מתאים כחתן לבתו. וכשנפגשו הגיש לו כוס תה בצירוף קוביות סוכר. הבחור לקח קובייה אחת ונגס בה בשיניו. לאחמ"כ שלח אדמו"ר זי"ע את התרשמותו לאחיו באומרו: אצל אבא לא ראינו דברים כאלו. (רבי ישראל מייבסקי)

הישיבה קטנה והניחו על השולחן בעיות כבדות משקל, שהם נתקלים בהם בעבודתם, ואכן היו אלו בעיות רציניות, אך אני אמרתי להם דבר אחד: עם פירור אחד של אהבה, כל הבעיות האלו ייפתרו כלא היו... (רבי משה נוסבוים)

באסיפת הנהלה בישיבה התבטא פעם שאם היו לו כוחות היה מראה לכולם איך מיישמים את הפסוק "אלמדה פושעים דרכיך". ונקב בשמו של בחור מסוים שהיה נטול כל כישורים והשגות ואמר: אם היו משקיעים בו כוחות, היה אפשר להעלות אף אותו על דרך המלך, אך לדאבונו לב משקיעים בבחורים הטובים, ומזניחים את הבחורים החלשים. (חדב"נ הגר"י וינברג)

בחור שעבר תקופות חלשות וכמ"פ היה אדמו"ר זי"ע מנסה לחזק אותו ולהפיח בו תקווה שעדיין יש לו סיכוי. עד שפעם כשנכנס לאדמו"ר זי"ע, אמר לו: מה אפשר לעשות כבר חשבתי עליך רבות ונראה לי שכבר אין לך סיכוי להשתנות. הבחור יצא שבור ורצוף בחושבו שהאדם היחיד שעוד תלה בו תקוות כבר ג"כ מיואש ממנו. הדבר זעזע אותו וגרם לו להתאמץ בכל כוחו להשתפר עד שאכן עלה על דרך המלך. לאחר זמן שוב נכנס לאדמו"ר זי"ע, ואדמו"ר זי"ע אמר לו: לרגע אחד לא התייאשתי ממך אלא חשבתי שזה הדבר היחיד שאני יכול לומר לך כדי שתשתנה. (נכדו רבי יעקב ברוזבסקי)

אריגים עדינים

אברך אחד התעסק עם בעל תשובה ורצה להביאו אל אדמו"ר זי"ע שישוחח עמו, א"ל אדמו"ר זי"ע: ישנם חייטים שמומחיותם הוא באריגת בגדי משי ויש המומחים לבגדי צמר, המומחיות שלי היא התעסקות עם אריגים עדינים, על כן עדיף שתיקחהו לגדול פלוני שרב כוחו בהתעסקות עם בעלי תשובה. (רבי מרדכי יגר)

ואני תפילה

שנה אחת חל ר"ה ביום חמישי בשבת ובשבת שובה שלאחר סעודה שלישית אפסו כוחותיו והיה צריך שיתמכו בו. ואמר שהתפלל להקב"ה לפני ר"ה שיתן לו כוח לכל שלושת הימים, אך על מעריב של אח"כ שכח להתפלל, ולכן נגמרו כוחותיו לפני מעריב.

ניסיונות החיים

בשעת לידת אחת מנכדותיו היה מתח גדול מהמצב עד כדי שבשעת האוכל לא היה מסוגל לאכול וכו'. בשעה מסוימת החל הטלפון לצלצל ומיד אמר אדמו"ר זי"ע: הגיעה בשורה טובה,

ז' אב תש"ס

יריעה מיוחדת במלאת 20
שנה להסתלקותו של

יוסף מאיר האם

עמודא דנהזרא

בראשות הישיבה

פרקי זיכרונות מפי וותיקי התלמידים בישיבת 'בית אברהם' סלונים בעיה"ק ירושלים
שהוקמה במסירות נפש ובשליחות קודש על ידי
כ"ק מרן אדמו"ר ה'נתיבות שלום' זי"ע מסלונים
במלאות עשרים שנה להסתלקותו - ז' אב תש"ס-תש"פ

כאשר ייסא האומן את היונק. תלמידי ישיבת 'בית אברהם' בשנותיה הראשונות, במרכז נראה הרה"צ מהרי"מ שכטר שליט"א

ועשרים יהודים ברגעים ספורים. האנשים הסתובבו מבלי דעת את עצמם ומבלי כל טעם וחפץ בחיים, וכל מי שהבין התחיל לתפוס כבר אז את משמעות השואה, אשר אותו המן של דורנו, צורר כל היהודים, תכניתו ברורה: להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים בכל מושבותיהם, מנער ועד זקן נשים וטף.

מיום ליום גברה החרדה "ובתוך כל מערבולת הדם וידיעות איוב המגיעות, אנו שומעים גם על ברנוביץ, אשר שם כל הקודש והיקר לנו, איך היא הולכת ונחרבת ומושמדת. ישיבתנו הק' תורת חסד' כבר איננה, חלק מהתלמידים עם ראש הישיבה ברחו לליטא והשאר התפזרו לכל עבר, ומהם רק מעטים בחיים". באריכות נפלאה מתאר רבנו את המצב הנורא שהיה מנת חלקם באותם ימי אימה, כאשר הפחד מקנן בלב כמה זמן יוכלו כך להחזיק מעמד, כשכל הידידים והחסידיים, בני המשפחה האהובים והקרובים ללב, מעונים ביד אויב וצר.

"אני בימים ההם משמש כראש ישיבת חב"ד בתל אביב", ממשיך רבנו להסיר את הלוט מאחורי רעיון הקמת הישיבה בירושלים, "הישיבה בתקופת פריחה, מצליחה ומתעלה, מסביבי תלמידים

עולה של תורה דווקא בעיצומה של מלחמת העולם השנייה שהמיטה כיליון גשמי ורוחני על חצר הקודש סלונים שבחוץ לארץ. "עצם רעיון הקמת הישיבה היה בשעתו יצירה של יש מאין, בלי כל תנאים בסיסיים", הוסיף רבנו וציין את קשייו המרובים ברוח ובגשם.

במאמר אותו העלה רבנו עצמו ברשימות כתב יד קודשו, מרחיב בארוכה על הימים ההם, אז גמלה בליבו לעשות ככל אשר לאל ידו שחצר הקודש סלונים לא תיחרב חלילה. "אימי התקופה ההיא, שנת תש"ב, היו אז בשיא השואה והחורבן הגדול שהומט על בני ישראל, בשיא ההשמדה במחנות ובכבשנים, כל אירופה היה אוקיינוס של דם ישראל. באותם ימים החלו להגיע השמועות והידיעות על ההרס וההשמדה, ואפשר לתאר לעצמנו את כל ההרגשה ומצב הרוח של הימים ההם".

רבנו מציין, כי מצב המלחמה באירופה השפיע לרעה רבה גם על יושבי ארץ הקודש שנחשבו לכאורה בטוחים יותר באותה תקופה: "גם בארץ ישראל גופא היה אז מצב מלחמה, אווירי האויב מתקפים מדי פעם ובאחת ההתקפות בתל אביב רבתי נהרגו מאה

"פגשתי את הרבי הקדוש מסלונים זצוק"ל בתקופה בה ישיבתנו עשתה את צעדיה הראשונים במפת הישיבות של ירושלים", מספר הרה"ג רבי יהושע ליף שליט"א ראש ישיבת 'נר יעקב'. "סיפרתי לו שאנחנו בשלבים התחלתיים וכי הישיבה מונה מספר מצומצם מאוד של בחורים. הרבי הרגיעני ואמר: 'איך האב געעפנט די סלונים' ער ישיבה מיט צוויי און א האלב בחורים' (אני פתחתי את ישיבת סלונים עם שניים וחצי בחורים)..."

"שניים וחצי בחורים? מה הכוונה?" והרבי הסביר: "בישיבה היו שני בחורים בעלי חכמה ממוצעת, ועוד 'חצי בחור' שהתקשה מאוד בלימוד. בכל זאת פתחנו את הישיבה עם גרעין זה ובסופו של דבר נעשו כל בני הקבוצה תלמידי חכמים ובני תורה בכל המובנים. אסור להתייאר אף פעם משום יהודי".

זו הייתה סיסמת חייו של כ"ק מרן אדמו"ר בעל 'נתיבות שלום' זצוק"ל מסלונים, אשר לאורה ניתב את מפעלי חייו הנאדרים. הישיבה הקדושה שהקים במסירות גוף ונפש - כאשר ענייכם תחזינה מישרים בשורות הבאות - וחצר הקודש סלונים המפארת את כותל המזרח של עולם החסידות בימינו, מהוות עדות חיה ונושמת להצלחתו המופלאה בליטוש נשמות ישראל ובהדרכתן, להוציא את מלאה הכוחות הגלומים בהן לפועל.

"כל נשמה יהודית היא יהלום", אמר מרן ה'נתיבות שלום' לראש ישיבת 'נר יעקב', "לפעמים יהלום עלול ליפול ולהתגלגל לתוך בוץ, או-אז מתלכלך הוא ומתכסה ברפש. זוהר הטבעי של היהלום אינו נראה, אך ערכו ויקרו אינם נגרעים במאומה. במקרה כזה - המשיך ואמר בנעימה בבחינת 'הוא היה אומר' - צריכים למצוא אנשים שיסכימו להכניס את ידיהם לבוץ, להרים את היהלום, לשטוף, לשפשף ולהבריך אותו, עד ששוב יתגלה זוהרו. יהלום - אפילו יהלום שאינו מלוטש - הוא עדיין יהלום. כך צריך להסתכל על כל נשמה יהודית".

על אדני קודש אלו נבנתה ישיבת 'בית אברהם' סלונים בעיה"ק ירושלים, להמשיך בעוז ובגאון את דרכם הייחודית של צדיקי בית סלונים-קוברין. "מחנך טוב הוא כל שיש בו שלושה דברים הללו", שח כ"ק מרן אדמו"ר מסלונים שליט"א בהזדמנות: "אהבה, הערכה ותמיכה! וכפי שקיבלתי מאבי מורי זצוק"ל שהיה המחנך המעולה ביותר שהכרתי; ולא שהיה הכי טוב ביחס לאחרים, אלא היה מחנך מסוג אחר לגמרי ללא דמיון ומבחינה מסוימת הייתה זו הנקודה החזקה ביותר שראו בו" (דרכי נעם' תשס"א, עמ' שצג).

"סלונים שלי נחרבת ושוקעת" הרעיון שנרקם בתוך הלהבות

"אם איננו יכולים להציל את הגופים עלינו להציל את הרוח", התבטא מרן ה'נתיבות שלום' זי"ע על החלטתו הנועזת להקים

כ"ק מרן אדמו"ר ה"נתיבות שלום" מסלונים זצוק"ל

בראשות הישיבה פרקי זיכרונות מפי וותיקי התלמידים

השליחות: "אם נבצר מאיתנו להציל את הגופים, לפחות נשקיע את כל הכוחות להציל את הרוח" • **המסירות:** "איני יודע אם נשתיירה לו פינה אחת ונקודה אחת שלא השקיע אותה בבניין הישיבה" • **ההגשמה:** "באותו היום לא יכולתי אפילו ללמוד מרוב התרגשות" • **החינוך:** "הייתה לו הבנה שאין לה אח ורע בכוחות האדם" • **האהבה:** "היה רחמן גדול מאוד ורק כך הצליח לחנך אלפי תלמידים לדורות הבאים"

הרה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א מספר על הלימוד אצל רבינו

חפץ הוא בהצלחתו ולכך נועד המבחן, ובזה נטע בו אמון ועידוד שיעלה מעלה מעלה.
עוד מספר הרה"צ מהרי"מ שכטר שליט"א: "היה זה בתחילת שנות בחרותי, בערך בשנות תש"ו-תש"ז. למדתי אז בישיבה מסוימת ושם היה ר"מ שהיה 'סלונמער חסיד', הוא לקח אותי ועוד ארבעה בחורים ללמוד בישיבת סלונים שנפתחה כמה שנים לפני כן. אילו הייתי נשאר בישיבה הקודמת, לא הייתי מצליח בלימודי! זכיתי ללמוד אצל הרבי מסלונים רבי שלום נח וממנו למדתי ללמוד, הוא זה אשר לימד אותי איך ללמוד דף גמרא כראוי. ראש הישיבה היה מקדים הקדמה בכל תוספות ואחר כך ראו דבר פלא, איך שאין מילה מיותרת אחת בתוספות. על פי הסבריו הנפלאים הייתה הסוגיא מאירת עיניים וממתקת את הלימוד באופן שקשה לתארו."
"ראש הישיבה היה מסור מאוד לתלמידים", מציין הרה"צ מהרי"מ שליט"א, "וזו הייתה גם סיבה להצלחתו הרבה עם כולם. פעם הייתי חולה ולא יכולתי לבוא ללמוד בהיכל הישיבה כבימים כתיקונם, ואז שלח ראש הישיבה סכום כסף להוריי שיקנו לי אוכל בריא. זכורני שאבי זצ"ל הפליא זאת מאוד עד כמה מתמסר ראש ישיבת סלונים לכל התלמידים כבנים אהובים, וזה דבר ידוע בקרב כל מי שזכה ללמוד במחיצתו ולשבת בהיכלו, שהיה רחמן גדול מאוד ורק כך הצליח לחנך אלפי תלמידים לדורות הבאים."

אהבת קדומים. רבנו עם הרה"ח רבי אליעזר בריזל זצ"ל מנקיי הדעת שבירושלים

והנהלה אהודים ואוהדים, אבל לא יכולתי למצוא לעצמי מנוח; סלונים שלי נחרבת ושוקעת, כל הקרובים אלי, הורים ומורים, אחים וידידים מובלים לטבח מדי יום ביומו, כל העולם שרוי בצער ואני, היכן אני? הרגשתי אז שאני הולך ונשבר יותר ויותר, איני יכול להמשיך כך; כמשוגעים הסתובבנו, פלגי מים תרד עיני על שבר בת עמי, וכוחותיי עוזבים אותי ואני מאבד את עשתונותיי".
כאן מגיע רבנו לנקודה המרכזית של מפעל חייו: "אז התרקם הרעיון וגמלה בי ההחלטה, כי אם נבצר מאיתנו להציל את הגופים, לפחות נשקיע את כל הכוחות להציל את הרוח, להמשיך את מה שנבצר מאיתם, שלא תרד לטמיון נקודת סלונים – על ידי הקמת ישיבה על פי רוחה של ישיבתנו הקדושה בברנוביץ, בה נחנך את דור העתיד, הדור שלאחר החורבן, ברוח סלונים".

רבנו מציין כי עשה זאת "מתוך דחף פנימי שבקע ועלה קול אדיר וחזק, הקורא אלינו בלי הרף, מה לך נרדם והאם החרש תחרישי בעת הזאת, וכאילו הוטלה עלינו השליחות הזו של הקמתה מחדש של החבורה, צריכים להפקיר את הכול למען הקמת הישיבה".

שעות ארוכות מול גלי הים תוכו רצוף מסירות ואהבה

כדי להבין את ההיסטוריה הקדומה של הקמת הישיבה הקדושה 'בית אברהם' בירושלים עיה"ק, כמה מסירות נפש נדרשה באותם ימים להגשים את החזון המופלא, נצטט את דברי כ"ק מרן אדמו"ר מסלונים שליט"א אשר כילד קטן ליווה את אביו הגדול בתקופה ההיא.

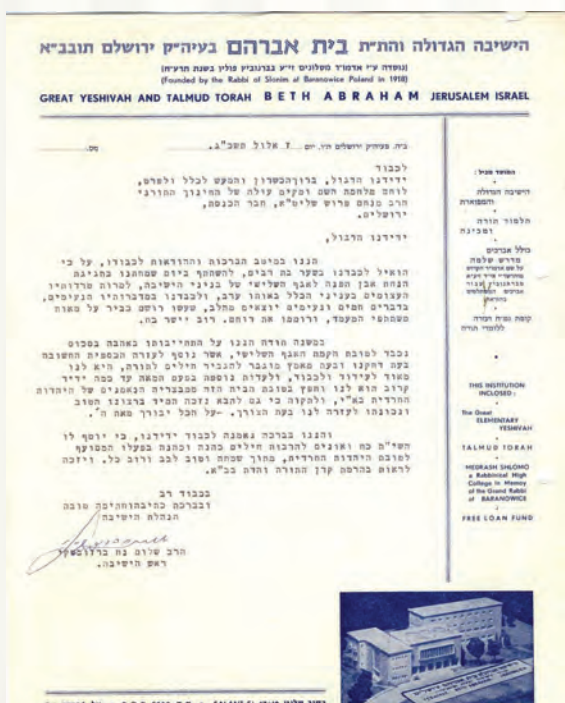
"בתולדות עם ישראל תמיד היה מצב בו קמו אנשים גדולים שהיו צריכים לפעול שליחות גדולה מיוחדת ואיש לא הבין אותם. כשניגש אבי מורי זצוק"ל להקים את הישיבה, כל הסובבים אותו יעצו לו 'עזוב ואל תעשה זאת, כי בין כך לא תוכל להועיל'. היה זה בעיצומה של השואה, כאשר האויב עמד בשערי ארצנו הקדושה ובאותם ימים לא נפתחו בארץ שום מוסד וישיבה. הקשר עם חוץ לארץ היה מנותק, ובארץ ישראל עצמה היו רובם ככולם עניים מרודים ולא היה שום מקור לביסוס הישיבה מבחינה כלכלית.

"לו עצמו הייתה אז פרנסה בכבוד, כולם טענו לעומתו 'עזוב את הרעיון הזה, איך תסכן את משפחתך וילדיך עבור דבר שממילא אין לו סיכוי טבעי להתקיים'. הוא היה אז צעיר לימים כבן שלושים

"נצטט את דברי כ"ק מרן אדמו"ר מסלונים שליט"א אשר כילד קטן ליווה את אביו הגדול בתקופה ההיא – "בתולדות עם ישראל תמיד היה מצב בו קמו אנשים גדולים שהיו צריכים לפעול שליחות גדולה מיוחדת ואיש לא הבין אותם. כשניגש אבי מורי זצוק"ל להקים את הישיבה, כל הסובבים אותו יעצו לו 'עזוב ואל תעשה זאת, כי בין כך לא תוכל להועיל'."

שנה ועדיין היו כל הזקנים, ולכאורה איך אדם צעיר כל כך יוצא על דעת עצמו לבנות כאילו הוא מבין יותר טוב מהם, כאשר איש לא היה עמו מלבד תלמידיו הצעירים שנתנו בו את כל אמונם, אלא כי השליח הזה שמשלח ונותן נפשו עבור שליחותו, מרגיש בקרבו עוצמה ותקיפות שאין לתארה, אף אחד לא יכול להבין את המתחולל בקרבו ואף אחד לא יכול לעצור אותו בדרך".

ומאי משמע שליח הנותן נפשו כדי שיעליח בשליחותו? "אני ראיתי זאת מהזווית שלי כילד בבית, שנתן נפשו כפשוטו לחיות חיי רעב ללא אוכל וללא בגדים, בכאלו תנאים של מחסור שאפילו לעניים בימינו יש יותר מזה. הוא היה שליח הנותן נפשו כדי שיעליח בשליחותו."

להשתתף ביום שמחתנו. מכתב ברכה ששיגר רבנו זצוק"ל לשלוחא דרבנן הרב מנחם פרוש ז"ל על השתתפותו בחגיגת חנוכת הבית לבנין הישיבה

עמודא דנהורא

ז' אב תש"ס
יריעה מיוחדת במלאת 20
שנה להסתלקותו של

מוזמור שיר חנוכת הבית. החגיגה הגדולה בחנוכת בנין הישיבה אדר תשט"ז, נושא דברים הרה"ח ר' שמעי' לוריא זצ"ל

להציל את הרוח. רבנו מבקר באתר הבנייה של הישיבה בימי ההקמה

אברהם זי"ע מסלונים ירה את אבן הפינה לבית המדרש של חסידי סלונים בעיה"ק ירושלים בשנת תרצ"ג, זמן קצר לפני הסתלקותו הפתאומית. הרה"ק מזוועהיל שמע אז בעצמו מפי קודשו, כי בכוונתו שתקום כאן על אדמת קודש זו ישיבה לתלמידים. זו גם הייתה מטרתה הישירה והמכוננת של הישיבה הקדושה שהוקמה זה עתה: "לחנך ולהדריך בחורי חמד בתורה וביראת שמים בדרך רבותינו הק' זי"ע, כפי שנכתב ב'מודעה רבא לאורייתא' שפרסמה הנהלת הישיבה באותם ימים של חשון תש"ב. ההדגשה היא "מתקבלים בחורים ההולכים בתורת ד' ומצוותיו והלומדים בפני עצמם גפ"ת". חיש מהר קיבלה הישיבה יציבות משמעותית וקול התורה הדדה בה ברמה לשם ולתפארת, כאשר רבים משפשים עיניהם בתימהון ובפליאה לנוכח הקמת ישיבה חסידית דווקא בעיצומם של ימי פחד ואימה, כאשר אין מי שידע מה ילד יום, בחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה, ואילו כאן עוצר העולם מלכת ואין לנו שיוך רק התורה הזאת.

חיוזק רב קיבל רבנו באותם ימים ממכתב קודש ששיגר הרה"ק רבי מרדכי חיים סלונים זי"ע לאוהדי ותומכי הישיבה החדשה. "רבת שבעה לה נפשי עונג ונחת מהתלמידים מופלגי התורה והיראה של ישיבתנו הק' והיא לי למשיב נפש אחר החורבן של אחינו בני ישראל ואנ"ש בגולה ואחר שאיבדנו רוב טובה; בשעה זו אין לנו שיוך רק התורה הזאת, הבחורים היקרים המתחנכים בישיבתנו הק' בדרך רבותינו הק' ואבותינו הק', בתורה ואמונה וחסידות, שהם שארית פליטתנו בשעה זו".

והנה עדותו של כ"ק מרן אדמו"ר בעל 'ברכת אברהם' זי"ע מסלונים, במכתב קודש על הצטיינותם המופלגת של תלמידי הישיבה: "הנה מעת שזכיתי באחרונה להתגורר בבית הקדוש הזה, בנייני והיכלי הישיבה הקדושה 'בית אברהם', מבשרי אחזה כי לא נמצא כבושם הזה, אחד ממבצרי התורה היותר גדולים וחשובים בדורנו, בית שמגדלים בו תורה ותפילה בקדושה וטהרה ביתר שאת ועוז, ומקום החינוך המתאים היחידי לצעירי חבורתנו הק', אין זה כי אם בית אלוקים ובזכות רבותינו הק' אשר ממקומם יפנו אלינו ברחמים לשום שם ושארית לנחלתם".

עדויות התלמידים מהיכל הישיבה

אין פלא, אפוא, כי וותיקי התלמידים משנותיה הראשונות של הישיבה, היו מרבים להתרפק בכיסופי הוד לדמותו הייחודית של ראש הישיבה הנערץ והנקדש, מרן ה'נתיבות שלום' זצוק"ל, שהיה עבורם האומן הנושא את היונק והמלאך העומד על גביהם לומר

כל מיני דרכים ולמצוא עצות נכונות להתגבר על הקשיים וליצור את התנאים המתאימים להקמת הישיבה.

"מכל המסירות-נפש הזאת ומכל עוצם האהבה הגדולה שאהב את סלונים, שהרי בכדי לאהוב את סלונים צריך להבין היטב את מהותה ומי כמוהו הבין מה היא נקודת סלונים ומי כמוהו האמין כמה חשובה הנקודה הזאת לקיום העולם, מתוך כך התרקמו ונוצרו ד' אמות מיוחדים אלו שאין ערוך אליהם, ד' אמות כאלו של 'את עליית על כולנה', מי יוכל עוד לבנות כאלו ד' אמות שתשרה בהם כזו רוח".

..."הגר"מ לוריא מספר נופך בלום מאוצר זיכרונותיו, "כל בחור ששוחח עם הרבי, מיד היה לומד את עומק נפשו ומהותו, מה הנקודה החזקה שבקרב ואילו כוחות טמונים בו, וכך לפי דרכו היה בונה אותו ומעצבו בדרכו המיוחדת...."

"היום הגדול ביותר בחיי" אין זה כי אם בית אלוקים

את היום ההיסטורי הזה, ראש חודש חשון תש"ב, לא שוכחים חסידי סלונים לעולמי עולמים. "היום הזה, ב' דר"ח חשוון תש"ב, היום בו מתחילה הצמיחה המחודשת של חברתנו ונס ההצלה שלה", כותב מרן ה'נתיבות שלום' זצוק"ל במאמרו 'והיה ראשיתך מצער'. "יום פתיחת הישיבה כאשר בחדר צדדי בבית הכנסת שלנו ב'בית ישראל' התחילו קומץ הבחורים ללמוד מסכת בבא בתרא, היה היום הגדול ביותר בחיי, באותו היום לא יכולתי אפילו ללמוד מרוב התרגשות, הרגשתי את השעה ההיסטורית הזאת, השעה שמתחילים לבנות מחדש את חבורתנו", מציין רבנו בקולמוס נרגש האפוף חבלי ערגה וכיסופים לעבר המפואר של סלונים.

לא רבים יודעים זאת, אך בבוא רבנו לרפא את מזבח ד' ההרוס, מצא משען ואסמכתא לפועלו בעדות ששמע מפי הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע, אשר נכח באותה שעה בה מרן הרה"ק ה'בית

"כיום רגילים לדבר הרבה על מסירות נפש עד שהמושג הזה נעשה מטבע שחוק", שח כ"ק מרן אדמו"ר מסלונים שליט"א במעמד המגבית לטובת הישיבה, "אבל בבניין הישיבה שהקים אבי מורי זצוק"ל הייתה מסירות נפש ממש. לא ניתן לתאר באילו תנאים חי אבי מרן אדמו"ר זי"ע בשנים הראשונות להקמת הישיבה, באיזו דירה התגורר ועוד כהנה וכהנה עניינים שונים הזכורים לי משנות הילדות שאין כאן המקום לפורטם. יש מי שמשקיע את כספו ומקריב את פרנסתו, ויש מי שמקריב אפילו את הרוחניות שלו, אך אצל אבא זצוק"ל הייתה הישיבה המקום בו השקיע את כל כולו, איני יודע אם נשתיירה לו פינה אחת ונקודה אחת שלא השקיע אותה בבניין הישיבה, ואיני מאמין שתיתכן עוד כזו מסירות לישיבה כפי שראו אצלו".

מרן האדמו"ר מסלונים שליט"א מעלה תמיד ברגשי הוד, כיצד היה אביו הק' זי"ע מספר ומתאר איך עברו עליו השנים שקדמו להקמת הישיבה, את סערת נפשו באותם הימים, כאשר הרגיש שכל בית סלונים בחוץ לארץ נשרף ולא נותר ממנו מאומה - ומה יהיה כאן? הרי זה דבר שלא שייך להעלות על הדעת שסלונים תחלוף ח"ו מן העולם. "זכורני כילד קטן בעת שהתגוררנו בתל אביב, שהיה יוצא אל שפת הים ויושב שם בשתיקה שעות ארוכות. כעבור שנים סיפר, כי באותם ימים לא מצא מקום לעצמו מרוב סערת הנפש שהתחוללה בו, רק הים היה משקט קמעא את סערת רוחו הגדולה. הוא היה הולך שם לבדו ויושב מול הים באין איש עמו, כבר אז היו כל מחשבותיו נתונות לטוות את תכנית הקמת הישיבה. הוא ידע כי קשיים רבים עומדים בדרכו והיה צריך לתכנן

חביבים כבנים. תלמידי ישיבת 'בית אברהם' בימי קדם (התמונה עברה עיבוד צבעוני)

כ"ק מרן אדמו"ר ה"נתיבות שלום" מסלונים זצוק"ל

בראשות הישיבה

פרקי זיכרונות מפי זוטיקי התלמידים

כארי יתנשא

שיחה עם הרה"ח הישיש ר' יחיאל אהרן בוימל שליט"א

"די בעסטע מוזיק"

בשיחה מיוחדת שקיימנו השבוע עם זקן חסידי סלונים, הרה"ח הישיש ר' יחיאל אהרן בוימל שליט"א, מראשוני התלמידים בישיבת סלונים, זכינו לשמוע מכלי ראשון תיאורים נפלאים ועובדות מופלאות מהיכל הכבשן הלוהט הסלונימאי, כור ההיתוך של אלפי חסידים ואנשי מעשה, אשר בראשם גדולי תורה והוראה שצמחו ברבות הימים לאילני רברבי, לאחר שעברו תחת השבט של ראש הישיבה הדגול שהיה כאב רחום לתלמידיו חביביו, להדריכם בנתיבות שלום ולהציעם בדרכי נועם.

"בתחילה, כשהקים רבנו את הישיבה בירושלים עיה"ק, לא כולם הבינו מדוע הוא עושה זאת, הן מחמת הקשיים הכלכליים שנקרו בדרכו והן מחמת המעבר מטבריה לירושלים שלא היה מובן לכולם, אמנם תיכף עם שובם של התלמידים הראשונים לביתם שבטבריה לימי בין הזמנים, ראו הכול את צורתם העדינה ואת הליכותיהם המיוחדות של תלמידי הישיבה החדשה בירושלים, שלחו כולם את בניהם ללמוד בישיבה, תחת שרביטו של הפדגוג האומן מרן רבנו זצוק"ל", מספר לנו הרב בוימל בתחילת השיחה. כשאנו מבקשים ממנו לתאר את השפעתו הכבירה של רבנו על תלמידיו, הוא מתקשה למצוא את המילים הנכונות שיבטאו כראוי את רגשותיו מהימים ההם: "הרבי היה עבורנו לפיד אש של תורה ועבודה שהתמזגו יחדיו, דבר שהטביע את חותמו העמוק על ליבם של התלמידים שזכו לראות לפניהם ענק רוח וגאון מופלא שהרביץ בהם תורה וחסידות, מידות טובות ודרך ארץ, מתוך השקפת עולמו העליונה שהייתה ברבות הימים לשם דבר בקרב כל המחנכים הנודעים בארץ ומחוצה לה, בדרכו החינוכית הייחודית ששימשה רבים וטובים שהלכו בשיטתו והצליחו למעלה מן המשוער.

"לאחר כעשר שנים, שהה רבנו בבית החולים 'הדסה' ברח' הנביאים, לאחר שחלה במחלת השחפת ל"ע. מחדרו בבית החולים, שהיה סמוך ונראה לבניין הישיבה ההולך ונבנה, ניווט רבנו את כל הנהגת הישיבה כאב רחום. זכורני, כי באותה תקופה חרדתי לשלומו ובאתי לבקרו בבית החולים כמה פעמים, כששאלתינו אם לא מפריע לו רעש הלמות הדחפורים והקידוחים שחפרו אז את יסודות ישיבתנו הקדושה, נענה לי במתק שפתיו ואמר: 'דאס איז די בעסטע מוזיק פאר מיר' (זו המוזיקה הערבה ביותר לאוזניי)... ובראותו את דאגתי לשלום בריאותו, מינה אותי לאחראי על המשמרות בבית החולים שיבואו לבקרו ולסעדו בחוליו".

גם כ"ק מרן אדמו"ר מסלונים שליט"א העלה על נס את התקופה הקשה בה חלה אביו הק' זי"ע בראשית ימיה של פתיחת הישיבה בירושלים: "תקופה קצרה אחרי שזכה לפתוח את הישיבה, באו

הימים של מחלתו הקשה, מחלה מסוכנת המחלישה את האדם ומתישה גוף ונפש. אבי זצוק"ל שכב אז בבית החולים קרוב לשנה והייתה הרגשה כאילו המצב הולך ונהיה יותר קשה, כי בכל פעם מגיע משבר עוד יותר קשה מהקודם. כל מפעל הישיבה עמד אז בסכנה גדולה של התמוטטות פנימית שהיא יותר קשה מהכול. "עלינו להבין כי באותם ימים עדיין לא היו בישיבה נושאים ונותנים, וגם ספרים כמעט לא היו. כך נוצר מצב שהישיבה עומדת בלי שיעור ובלי מגיד שיעור, ואין גם את מי לשאול. והנה, בדיוק אז התגלה אבי זצוק"ל כגיבור שבגיבורים, כאשר ממיטת חוליו הוא עומד ומנהיג ומנווט את כל ענייני הישיבה, הן העניינים החומריים והן הדאגה לכל בחור ולמצבו ביראת שמים. ההרגשה הייתה כי מחדרו בבית החולים יוצא מעייני חיים, והיה כל מבקש ד' יצא אליו שם לקבל ממנו. וכפי שמשתקף במכתבים שכתב בין כתלי בית החולים, שהם מלאים רוח גבורה בעוצמה שאין דומה לה, ומי יעלה על הדעת שכתב אותם יהודי שבור בגופו המתייסר במחלה המתישה את הגוף והנפש".

נתיבות שלום ודרכי נועם סעודות השבת כבוד ראש

אנו שבים לשיחתנו עם הרה"ח הישיש ר' אהרן בוימל שליט"א המשתתף אותנו בהווי הייחודי בין כותלי ישיבת סלונים בימי ראשית:

"בישיבתנו הק' יש עוד היום תופעה מעניינת וייחודית, שבסעודות השבת לא מדברים מילה אחת, למעט זמירות ושירי שבת קודש, יושבים כולם בדומייה מוחלטת. תופעה זו היא פרי רעיונו של רבנו זצוק"ל שלא היה מסוגל להבין כיצד בחורים יושבים בסעודות השבת ומשוחחים בדברי חול. לשם כך, ניסם רבנו קבוצה נבחרת מבין תלמידי הישיבה ותיאר באוזניו כיצד הוא רוצה שתיראה כאן סעודת שבת קודש בין כותלי הישיבה, כבוד ראש מוחלט וללא שום שיחת חולין, אפילו לא 'ווארטים' על פרשת השבוע, כי בדרך כלל מחמת כך נגזרים לדבר דברי חול ושאר מרעין בישין.

"כך ציווה עלינו רבנו שנישאר בשבת הקרובה רק אנחנו – קבוצה זו – בישיבה ונאכל בשבת קודש כפי שביקש. וכך הווה, ישבנו בסעודות השבת כפי הוראותיו הברורות של רבנו, כמובן שאף אחד לא דיבר מאומה. וכך מדי שבת הוסיף רבנו עוד שני בחורים לקבוצה הנבחרת הזו, בבחינת 'קמא קמא בטיל'... עד שלבסוף כבר ישבו כל תלמידי הישיבה סביב שולחן השבת בחדר האוכל בישיבה, כבוד ראש כיאה וכיאות לשבת קודש, ועד היום

אין פורץ גדר לתקנת קודש זו".

סיפור נוסף בפיו של ר' אהרן בוימל שיחי': "פעם אחת לקח אותנו רבנו, קבוצה נבחרת מתלמידיו הקרובים לשדה סמוך, שם דיבר איתנו דברים הנוגעים ברומו של עולם וצורתו של בן ישיבה כיצד אמורה להיראות. אדהכי והכי ירד הלילה ואנו המשכנו ללכת מוקסמים אחריו כצאן אחר הרועה ולהאזין לדבריו הנשגבים שקלחו מפיו המתוק. כך הגענו ממש סמוך לגבול הירדני [כיום גן הסנהדרין בשכונת סנהדריה], ושם לפתע האירה עלינו אלומת אור מפנסו של חייל ירדני שדרש בתוקף להבין מה אנחנו עושים כאן בשעת ערב מאוחרת כזו, היות והיינו נראים לו כקבוצה מחתרתית".

"אנו התלמידים נתקפנו כמובן בפחד גדול ורק כפסע היה בינינו לבין אסון ר"ל", משחזר הרב בוימל בבהירות, "אולם רבנו שהיה מפורסם ביישוב הדעת שלו בנועם שפתיו, הסביר לחייל הירדני שכל רצונו להתעלות ולעבוד את ד' אלוהינו, כאשר לשם כך התכנסנו יחד ואנו מחזקים איש את רעהו. למרבה הפלא, החייל הערל הבין היטב את הדברים ועזב אותנו לנפשנו על אתר".

כשאנו מבקשים לשמוע עדות מכלי ראשון על דרכי החינוך המופלא של רבנו, משתף אותנו איש שיחנו באפיזודה אישית: "כוחו הגדול של רבנו היה בבניין יצירה וחינוך, כאשר לפי אמת מידה זו שקל את כל מעשיו במשך חיי היומיום בישיבה, מה להעיר ולמי ומתי, הכול בזהירות גדולה על נפש של כל בחור באופן פרטי ואישי, כי לפעמים מילה אחת שלא במקום, יכולה להמיט הרס תמידי חלילה וחלילה.

"אספר לכם מקרה שקרה עם בתי הבכורה תחי', שבילדותה הייתה מיודדת עם בתו של רבנו והייתה משחקת רבות בביתו. אירע פעם שרבנו (ראש הישיבה דאז) לא שהה בביתו, הילדות ניצלו את ההזדמנות ועשו מעשה שובבות אשר לא ייעשה. הן חיטטו בתוך ארונו הנעול, שם היה נייר המכתבים האישי שלו וחותמת של הישיבה ועוד חפצים אישיים יקרי ערך. בימים ההם, טרום עידן המדפסות היה זה נדיר ומעניין, וכך מצאו החפצים האלה עניין רב אצל הילדות הקטנות ששיחקו בהם כאוות נפשם.

"תיכף עם שובו של רבנו לביתו הבחין בדבר וקרא את שתיהן לשיחה בחדרו, שם הבהיר להן במתק לשונו, שיש 'עולם הבניין' ויש 'עולם החורבן', ועל כל יהודי מוטלת החובה לפני כל מעשה שהוא עושה, לשקול בפלס את מעשהו שוב ושוב כדי לבחון לאיזה עולם שייך המעשה אותו הוא עומד לעשות... יותר מכך לא היה צריך רבנו להרחיב מילה נוספת בנושא, וכפי שמעידה בתי תחי' כי מאז אותה שיחת מוסר נוקבת, אינה מסוגלת לגעת בדבר השייך לאדם אחר".

שבקרב וואילו כוחות טמונים בו, וכך לפי דרכו היה בונה אותו ומעצבו בדרכו המיוחדת. בנוסף לכך, היה בונה לו תכנית ברורה לאן הוא יוכל להעפיל ולהגיע למקסימום בימי בחרותו. ניתן לומר, כי כל בחור ובחור היה אצלו כמו סוגיא רחבה ועמוקה שלמד אותה היטב על בוריה, ועל זה כבר אמרו חז"ל 'אל תקרי בניך אלא בוניך', והוא במומחיותו היה בונה בחורים בעקביות מקטנותם ועד הנישואין".

הרבה יותר ממה שנכתב לפניכם בשורות אלו, חקוק על לוח ליבם של המוני חסידי סלונים המקושרים בנפש רוח ונשמה לדמותו הקורנת של רבם הנערץ. גם כיום, בחלוף שני עשורים מיום הסתלקותו מארץ החיים, משמשת משנתו החינוכית, התורנית וההשקפתית, נר לרגליהם בכל אשר יעשו. משנה סדורה ובהירה הותיר אחריו ברכה לדורות עולמים, ממנה תוצאות חיים לכל ההולכים בדרכו הסלולה, לטוב להם כל הימים.

יוסף מאיר האס

ז' אב תש"ס

יריעה מיוחדת במלאת 20
שנה להסתלקותו של

חבת ירושלים ואהבת ציון

פרק נפלא עתיר גילויים ומעורר השראה על התקשרותו הנפלאה של
כ"ק מרן אדמו"ר ה'נתיבות שלום' זי"ע מסלונים
לארץ ישראל, לעיר הקודש ירושלים ולכותל המערבי

ארץ חמדה טובה שיכורת ולא מיון

"כל שנה נוספת שאני גר בארץ ישראל, אני מתמלא באהבה גדולה עוד יותר לארץ הקודש", אמר רבנו מספר פעמים בהנאה גלויה. וכשנשאל על ידי אחד החסידים לגבי קביעת מקום מגורים בחוץ לארץ, נענה ואמר: "אני משתכר מאהבת ארץ הקודש, שיכורת ולא מיון, ומשכר, איני יכול להורות תשובה בדבר, שכן שיכור אסור לדון"... ולא הייתה זו אמרת צחות שנועדה לחמוק ממתן התשובה לחסיד, כי אם הבעת משאלת ליבו באמת ובתמים. כאשר חלה רבנו במחלת השחפת ומצבו היה מסוכן מאוד ל"ע, המליצו לו הרופאים להתרפא בשווייץ שאווירה צלול וטוב למחלת ריאות זו, אך הוא סירב בתוקף וטען שאיננו מסוגל להיפרד מארץ חמדה. גם כשהפצירו בו לצאת לחוץ לארץ בנסיבות שונות, כמו טעמי בריאות הכרחיים או לטובת הישיבה ולשמחות בני משפחה קרובים, לא אבה בשום אופן ופנים לצאת את הארץ הקדושה. מיום ליום הוסיף אהבה על אהבתו, לא זו מחבבה ולא פסק מלספר בשבח קדושת הארץ וסגולותיה.

תלמידים וחסידים שהתגוררו בחוץ לארץ, זכו לשמוע תמיד דברי עידוד ודרכון לעלייה ארצה ונטישת הגולה. רבים מהם זוכרים את הרושם מהעיתים שהיו נפרדים ממנו טרם נסיעתם לביתם, או כשהיו מסובים על שולחנו הטהור בשבתות, כשהיה מדבר על ליבם בטוב הארץ שאין תורה כתורת ארץ ישראל, ואין מקום משובח הימנה עבור בני ישראל להתגורר בה. הוא היה מרחיב בפניהם, כי כאן הוא מקום גידולם הטבעי ופריחתם הרוחנית, כדי שלא יחדלו מלצפות ולהתגעגע אליה בכל מקומות מושבותיהם.

אחד החסידים שנכנס לקודש פנימה ונשאל מפי רבנו במה רצונו להתברך עתה? השיב, כי מה שרבנו יברך אותנו, זה הדבר שהוא אכן צריך. או-אז בירך אותנו רבנו, שיזכה להתגורר בארץ ישראל בקביעות ולא יודקק לצאת ממנה לעולם, בהדגישו כי בברכה זו נכללות כל הברכות. ומעשה באחד התלמידים שחזר משווייץ אחוז התפעלות מיופי נוף ההרים השווייצריים, ותיאר בפני רבנו שעה ארוכה את היופי הנשגב בבחינת פלאי הבריאה. לאחר מכן הפציר ברבנו שיצא מגדרו לצאת לשווייץ ולחזות ביופיים של הרי האלפים המושלגים שאין כמוהם ליופי. ענה לו רבנו: "אבן אחת מאבני הקיר במאה-שערים חשובה בעיניי יותר מכל שווייץ!"...

את הנסיעות לחוץ לארץ שלל רבנו בתכלית השלילה, בפרט אם היו אלה נסיעות למטרת נופש, אך גם נסיעה לקברי צדיקים בחו"ל לא הייתה כשרה בעיניו. כשטענו בפניו שהרי מדובר בקברי הקדושים הקדמונים, השיב: "אכן, אבל כאן יש לנו ארץ חמדה טובה ורחבה, איך אפשר לעזוב אותה?"...

וכך כותב רבנו באחד המקומות: "הכוח לזכות לבחינת ירושת הארץ, לקבל קדושתה של ארץ ישראל, הוא על ידי האמונה בהנהגה העל-טבעית. וכל המדרגות של ארץ ישראל הם בבחינת מעל הטבע, כמו שכתב הכוזרי כי בארץ ישראל מאיר אור האלוקות

כל אשר לך שלום. שופך צקון לחשו לפני אבני הקודש בשריד בית מקדשנו

"...רבו המובהק של רבנו, מרן הרה"ק ה'בית
אברהם' זי"ע מסלונים, היה זה אשר שלחו
והועידו לארץ ישראל סמוך להסתלקותו,
וכביטוי הנפלא, שהוא עוד יהיה דער
מענטש און ארץ ישראל - 'האיש שלנו
בארץ הקודש'..."

בעת התגברות המאורעות נגד היישוב היהודי בארץ, אביו הרה"ח ר' משה אברהם ז"ל שדאג מאוד לשלומן, הריץ לו איגרת בהולה שיחזור במהירות לברנוביץ עד יעבור זעם ויירגע המצב, אך רבנו השיב לו, כי מוטב לו למות בארץ ישראל מאשר לחיות בחוצה לארץ באדמה טמאה.

בסופו של דבר התברר שזה היה בעצם נס הצלתו, שהרי כל בני משפחתו הי"ד שנותרו בברנוביץ נספו בשואה, ודווקא רבנו שבחר להשתכן בארץ ישראל, הציל את חייו.

"מקנא אני בכם שנולדתם בארץ ישראל", היה אומר כ"ק מרן אדמו"ר בעל 'נתיבות שלום' זי"ע מסלונים לתלמידיו החביבים שאהבם כבנים. "אני לצערי לא זכיתי לכך", הוסיף רבנו וסיפר על החסיד הסלונאי המפורסם רבי לייז'ע (רבי אליעזר הכהן זצ"ל), שלאחר שזכה לעלות לארץ הקודש, התעורר משנתו באחד הלילות והתבונן סביבו, כיון שמצא את עצמו בארץ ישראל התמלא שמחה גדולה וקרא בצהלה: 'אשרי אני כי ילידתני'..."

התקשרותו המופלאה לארץ הקודש בכל ליבו ובכל נפשו, הייתה חלק בלתי נפרד מדמותו הדגולה שהשרתה רושם כביר על כל סובביו. כל ימיו היה רבנו נאה דורש ונאה מקיים בשבח מעלותיה של הארץ הקדושה וסגולותיה הרוחניות, הארץ אשר ד' אלוקינו דורש אותה ותמיד עיניו בה. בערוב ימיו התבטא רבנו, כי לו היה בכוחו, היה חפץ לחבר ספר מיוחד על מעלת חן ערכה של ארץ ישראל, שעדיין לא התגלה סודה ולא ניתן לה ביטוי הולם.

משחר נעוריו נקשר ליבו הטהור לארץ חמדה באהבה בלתי נתפסת. רבנו היה מתאר תמיד בערגה, איך כבר בהיותו ילד בן עשר שנים, היה חלומה הגדול לזכות לעלות לארץ ישראל ולחיות בה. ידוע ידע היטב את המצב הכלכלי החמור השורר בארץ הקודש, אך שאיפתו לבוא ארצה הייתה כה עזה, שהסכים לכך גם אם יצטרך לאכול לחם יבש ולשתות מים במשורה ולישון ברחוב, הכול היה כדאי לו עבור המגורים בארץ ישראל.

בקרב חסידי סלונים ידועה עובדת הפלא שאירעה בשמחת האירוסין של אחיו הגדול, הגה"ח רבי נחום זאב ברוזבסקי זצ"ל (לימים רב חסידי סלונים בעיה"ת בני ברק) שנערכו בברנוביץ. הרה"ק בעל 'בית אברהם' זי"ע הכריז בעת קריאת התנאים: 'החתונה תהיה א"ה בארץ ישראל!...' כל הנוכחים התפלאו למשמע הדברים, שהרי שני המחותנים מתגוררים בחוץ לארץ, אך מרן ה'בית אברהם' הגיב ואמר: 'מה לכם מתפלאים? לא רק החתן יגור בארץ ישראל, אלא גם אחיו הצעיר [והצביע על רבנו], שניהם יתגוררו בארץ הקודש'.

מאז אותו יום והלאה, היה מכונה רבנו בפי ידידיו 'איש ארץ ישראל' - 'דער ארץ ישראל איד', כי כולם היו בטוחים לאור הכרזתו הפומבית של הרבי הקדוש ה'בית אברהם' זי"ע, שהינו שייך כבר לארץ ישראל משאת נפשו מיום עומדו על דעתו. ובבואו לארץ ישראל - ז' אדר תרצ"ה, משרק עננה האונייה על החוף, בשעה שכולם היו טרודים לפרוק ולסדר את חבילותיהם, הרי שרבנו הזדרז בירידתו לנשק את עפרה הטהור של ארץ הקודש, ופסע את ארבע האמות הראשונות על אדמת ארץ ישראל, פסיעה אחר פסיעה במתינות וביישוב הדעת מתוך הרגשת גודל חביבותה של מצוות יישוב ארץ ישראל, ורק לאחר מכן התפנה לעסוק בסידור החבילות.

החידוש הגדול היה, כי עם עלותו ארצה, שרף באש מחברות רבות עם חידושי תורה שחידש בהיותו בחוץ לארץ. "איני רוצה בתורת חוץ לארץ", הסביר לידידיו התמהלים מה ראה על ככה. שנים מספר לאחר עלייתו ארצה, הורע מאוד המצב הביטחוני

כ"ק מרן אדמו"ר ה"נתיבות שלום" מסלונים זצוק"ל

התקשרותו המופלאה של רבינו לארץ ישראל

רשפי אש: "אני משתכר מאהבת ארץ הקודש, שיכורת ולא מיין" • **צמאה נפשי:** "איזה עיר נוספת זכתה להיקרא על שמו של הקב"ה מלבד ירושלים אורו של עולם?" • **בקרב קדושים:** "הוא עוד יהיה האיש שלנו בארץ הקודש" • **למקדשך תוב:** "הכותל המערבי הוא מתנה נפלאה שהעניק הקב"ה לעמו ישראל" • **בונה ירושלים:** "דווקא ביום חורבן בית אלוקינו, זה היום ממנו יצמח בניין בית השם מחדש"

הגזירה שהתבטלה בזכות תפילת ראשי הישיבות בכותל המערבי

על הרעה לעמך, שנתקנה כידוע על ידי חוקיה המלך בעת המצור על ירושלים, ובתפילת הצדיקים המפורסמת שנערכה על ציון האור החיים הק' בשנות השואה – למניעת בואם של הנאצים ימ"ש לארץ הקודש – שילבו הצדיקים תפילה זו למנוע משחית מעל ראשי עם קודש.

באחת מישיבות ההנהלה של 'ועד הישיבות', ישבו ודנו אודות גזירת גיוס בני הישיבות שעלתה אז על הפרק, ודיברו שם שיש לשלוח משלחת רבנים אל ראשי המדינה, ראש הממשלה ושר הביטחון ועוד, להשתדל אצלם ולהסביר להם את הצורך הקיומי החשוב של עולם הישיבות. בסוף הישיבה הגורלית, כשביקשו לסכם מי ומי ההולכים, לא נענה אף אחד מהקוראים וכולם ביקשו להשתמט מהתפקיד הזה...

בתוך כך נענה רבנו והציע, כי לפי דעתו יש להרכיב ולשלוח משלחת נוספת מטעם רבני ועד הישיבות, שילכו להתפלל ברחבת הכותל המערבי, להעתיך לפני שוכן מרומים להעביר את רוע הגזירה המרחפת מעל ראשי בחורי בני ישראל בארץ הקודש. לשמע דברים אלו, התלהבו כל הנוכחים וביקשו כולם להצטרף למשלחת זו. וכך, נסעו אפוא כולם אל הכותל המערבי להתפלל. רבנו היה מתאר בהתרגשות, איזה מחזה מרהיב היה זה לראות איך זקני ראשי הישיבות עומדים בכותל המערבי בתפילה ובתחינה על עולם התורה שיתקיים הלאה לבל ימוט ח"ו. כמובן שאחר תפילה זו, שוב לא היה צורך לשום השתדלות נוספת והגזירה בוטלה.

בגודל התקשרותו לכותל המערבי – שריד בית מקדשנו, היה רבנו פוקד את המקום הקדוש בכל עת צרה ליעקב, באומרו כי רק כאן אפשר לפעול גדולות ונצורות, במקום הקרוב ביותר לקודש הקדשים.

במוצאי יום הכיפורים תשל"ד, ביום בו פרצה מלחמת יום הכיפורים, הלך רבנו לכותל המערבי ואמר שם ג' פעמים את פסוקי 'שפוך חמתך אל הגויים אשר לא ידעוך ועל ממלכות אשר בשמך לא קראו', כפי שנהג מורו ורבו הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, בשעה שעלה הצורך היטלר ימ"ש לשלטון הנאצי, שכידוע בחג הפסח האחרון בחייו שנת תרצ"ג, הרעיש עולמות בפסוקים אלו.

כך היה גם בעצרת התפילה ההמונית שהתקיימה ברחבת הכותל המערבי טרם פרוץ מלחמת המפרץ בשנת תשנ"א, עצרת שנקראה בימים ההם על ידי גדולי ישראל לאור החשש הגדול מאיומי של הצורך העיראקי ימ"ש. רבנו דיבר אז בהתפעלות על המעמד המיוחד הזה של יהודים כה רבים שהתכנסו יחד לבקש על נפשם, באומרו שבזוודאי בכוח תפילת רבים אלו, א"ל כביר לא ימאס ולבטח יזכו לראות ישועות ונפלאות למעלה מדרך הטבע. וכפי שאכן זכו כולם לראות עין בעין את ישועת ישראל, את הניסים הגדולים שעשה הקב"ה עם יושבי ארץ הקודש.

מעניין לציין כי רבנו ביקש והציע אז למארגני העצרת, להוסיף בין התפילות והסליחות הנאמרים בעצרת, את התפילה הנאמרת בסליחות שני וחמישי: 'ה' אלוקי ישראל שוב מחרון אפך והינחם

מרן ה"נתיבות שלום" עם חותנו מרן ה"ברכת אברהם" זצוק"ל בכותל בשנת תשכ"ז

המאיר לישראל בתורה ובעבודה ובכל המדרגות הרוחניות... וזהו מה שהתורה מעידה "טובה הארץ מאד מאד", שמושג 'טוב' בתורה אינו שיש שם דברים ערבים, אלא הכוונה לתכלית הטוב, שיהודי יהיה דבוק בהשי"ת שהוא תכלית הבריאה, וזהו 'טובה הארץ מאד מאד' – שארץ ישראל היא מקור הטוב.

חתיכת שום מארץ ישראל יותר מחמישים שיחות

את אהבתו העצומה לארץ הקודש, ינק רבנו מבית מדרשם של גדולי החסידות אשר נפשם כלתה אל ארץ חמדה. החל מתלמידיו הבעש"ט הק' ובראשם הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעבסק זי"ע והרה"ק רבי אברהם מקאליסק זי"ע, שבעלייתם המפורסמת ארצה פתחו את הדרך לחסידים ואנשי מעשה לבוא להשתכן בארצנו הקדושה ולעבוד בה את השי"ת בדרגה עליונה.

כממשיך נאמן בדרכם של צדיקי בית סלונים, הייתה זו תופעה טבעית ואופיינית לחבב את ארץ הקודש בכל לב בכל נפש ובכל מאוד, כאשר ידועה חיבת הארץ בקרב צדיקי עליון אלו שהייתה להם זיקה נפלאה לארץ ישראל, וכפי שרבנו כותב בעצמו בהקדמתו לספר הק' 'באר אברהם', כי מרן ה'סוד העבודה' זי"ע שלח לכאן את אנשיו ונכדיו הקטנים במסירות נפש, 'להקים פניה בארץ ישראל שיהיה סביב מי להתלכד', והקשר לארץ ישראל שהיה טבוע בדמם נמשך מאז ועד היום, שהנחילו אותו להם ולבניהם אחריהם בכל דור ודור.

רבו המובהק של רבנו, מרן הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע מסלונים, היה זה אשר שלחו והועידו לארץ ישראל סמוך להסתלקותו, וכביטוי הנפלא, שהוא עוד יהיה 'דער מענטש און ארץ ישראל' – 'האיש שלנו בארץ הקודש'. היה זה בעת קשרי השידוכין של רבנו עם בת מרן ה'ברכת אברהם' זי"ע, אז התבטא מרן ה'בית אברהם' שרבנו יהיה האיש שלנו בארץ ישראל, חזון שאכן התממש ברבות הימים מיום הקמת הישיבה בשנת תש"ב וביתר עוז אחרי עלותו על כס ההנהגה של עדת חסידי סלונים.

פעמיים ביקר מרן ה'בית אברהם' בארץ ישראל בקרב חסידיו וביקש לקבוע בה משכנו, אלא שלא איסתייעא מילתא והסתלק לשמי רום, תקופה קצרה אחרי ביקורו השני בארץ ישראל בשנת תרצ"ג. בימי ביקוריו בארץ הקודש, לא הסתיר את חיבתו והתפעלותו מהארץ הטובה, ולשאלת סופרים מקומיים שניסו

ולירושלים עירך. רבנו מגיע לתפילת רבים ברחבת הכותל המערבי

ז' אב תש"ס
יריעה מיוחדת במלאת 20
שנה להסתלקותו של

עמודא דנהורא

שיכורת ולא מיין. דבוק בשרעפי קודש לפני אבני הכותל

חבוקה ודבוקה בך. בחזור מתפילת שחרית בכותל המערבי עם יבלחט"א בנו כ"ק מרן אדמו"ר מסלונים שליט"א

הקודש ירושלים בפעם הראשונה, סיפר רבנו לימים, "מיד ידעתי והרגשתי פה אשב כי אוויתיה".

עוד בתקופת הקדומים בה התגורר רבנו בעיה"ק טבריה ולמד עם ידידו הגאון המופלא רבי נתן לובארט זצ"ל, היה ביניהם ויכוח חביב מי מהם יזכה להגיע קודם לעיה"ק ירושלים. והנה, בעוד לרבי נתן הייתה משפחה קרובה בירושלים והיו לו סיכויים גבוהים יותר להגיע לירושלים לפני רבנו, הרי דווקא רבנו שלא הייתה לו משפחה בירושלים ולכאורה היה אמור להגיע אחריו לעיר הקודש והמקדש, היה זה שהקדים את רבי נתן וקבע משכנו בעיר ציון. לשאלתו של רבי נתן לובארט, איך זה באמת קרה שלא על פי הנראה לכתחילה? השיבו רבנו: "אני רציתי יותר ממך..."

נכדיו של רבנו מספרים לנו, כי בשנותיו האחרונות גברה אהבתו לעיר הקודש ירושלים ביתר שאת ועוז, ממש בבחינת כיליון לב ונפש. באותם ימים היה מקובל כי קבוצות בחורים מהישיבה היו נוסעים לשבתות באתרא קדישא מירון או בעיר הקודש טבריה וכדומה, וכשנכדו ביקש פעם רשות לנסוע לשבת כזו מחוץ לירושלים, נענה רבנו ואמר לו: "אתה יכול לנסוע, אבל איך אפשר לעזוב את ירושלים? העיר היחידה שנקראת עירו של הקב"ה, ולירושלים עירך..." ולנכד אחר שחיפש קורת גג לדור בו אחרי נישואיו, אמר רבנו התבטאות מפליאה: "שווה לגור במחסן בירושלים מאשר בדירה במקום אחר".

כשהגיע רבנו בפעם הראשונה לכותל המערבי אחרי בואו מחוץ לארץ, והוא כמה ימים לפני נישואיו, היו בידו פתקאות ושמות רבים של ידידים וקרובים בחו"ל שביקשוו להזכירם במקומות הקדושים. במכתב ששלח רבנו לבני משפחתו בימים ההם, מתנצל הוא בפניהם שלא תהיה להם תרעומת על שלא הזכיר אותם עדיין בכותל המערבי, כי בעומדו לראשונה ליד הכותל הקדוש שעה ארוכה, לא היה מסוגל לבקש דבר, אף לא על עצמו, רק בקשה

"...בעומדו לראשונה ליד הכותל הקדוש שעה ארוכה, לא היה מסוגל לבקש דבר, אף לא על עצמו, רק בקשה אחת בקעה מליבו הטהור: 'אבינו מלכנו גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה והופע והינשא עלינו לעיני כל חי, מלבד זאת לא יסף לבקש ולהתחנן על שום דבר..."

צריכה להיות אצל כל אחד ואחד בבחינת 'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים' כלשון המכילתא (פ' בא), שלא תהא בעיניך ירושת אבות אלא כאילו היום נתונה לך, ולמרות כל ייסורי ארץ ישראל שעוברים על המתגוררים בה, ישיבתה אהובה עליו וחביבה היא אצלו כחדשה, כאילו היום בא לשבת בה.

ולירושלים עירך פה אשב כי אוויתיה

הרבה יותר ממה שחייב רבנו את אדמת ארץ הקודש בכל נימי נפשו הטהורה, הייתה חביבה עליו עיר הקודש ירושלים, אהבת ציון אל תשכח לנצח. תכופות היה רבנו חוזר ואומר על נוסח הברכה בתפילת שמונה-עשרה 'ולירושלים עירך ברחמים תשוב', כי איזה עיר נוספת זכתה להיקרא על שמו של הקב"ה מלבד ירושלים אורו של עולם? "כאשר דרכו כפות רגליי על אדמת עיר

לדבר בפניו על כך שהרי יש את בני הקיבוצים שהתנהגותם אינה הולמת את קדושת הארץ, השיב מרן ה'בית אברהם', כי עד היום ישנה קליפה מיוחדת לדבר סרה בארץ ישראל כמו המרגלים, במקום לראות בטוב הארץ, כי טובה הארץ מאוד מאוד.

רבנו שהיה דבוק בלב ונפש ברבו הק' מרן ה'בית אברהם' זי"ע [התקשרות מופלאה בכל הרמ"ח והשס"ה שראוי להקדיש עליה יריעה מיוחדת בפני עצמה], היה רגיל לספר על גילויי החביבות שראה אצל רבו הק' כלפי ארץ ישראל, באיזו מידה מרובה היה מחבב ומכבד את האורחים שהגיעו אליו מארץ ישראל, והיה מכנה אותם בחיבה יתירה 'די ארץ ישראל אידן'. ובשובו לחוץ לארץ מביקורו הראשון בארץ ישראל בשנת תרפ"ט, התאסף קהל רב לכבודו לקבל פניו בחזרתו, או-אז נענה מרן ה'בית אברהם' בשפלות רוח: 'אפילו אבן הבאה מארץ ישראל ראוי לכבד אותה'...

עוד היה מספר רבנו בהפלגה, שפעם הגיע יהודי אורח מארץ הקודש אל מרן ה'בית אברהם', והלה נשאל על ידי הרבי האם הביא עמו פרי וכיו"ב מארץ ישראל, כנהוג. חיפש החסיד באמתחתו ולא מצא דבר, עד שלבסוף מצא 'שן של שום' שהשתירה אצלו והגישו לפני הרבי. מרן ה'בית אברהם' לקח את חתיכת השום הקטנה, מרח אותה על כיכר הלחם הגדולה וחילק ממנה למאות הנוכחים חתיכה קטנה לכל אחד, כדי שכל אחד יזכה לטעם משהו מארץ ישראל... רבנו היה מסיים ואומר בהתרגשות, כי מסיפור זה קיבלנו חביבות ארץ ישראל יותר מאילו היה מדבר חמישים שיחות על כך.

וכשמלאו חמישים שנה מיום עלייתו ארצה, בשנת תשמ"ה, קרא רבנו לקהל עדתו למסיבה מיוחדת בקידושא רבה, כדי לברך להודות ולהלל את השי"ת במקהלות על חסדיו ורחמי שזיכהו לשבת בארץ הזאת. בין הדברים פירש רבנו באותו מעמד נרגש, שבקריאת פרשת הביכורים נאמר (דברים כו, ג) 'הגדת היום לד' אלוקיך כי באתי אל הארץ, ומכאן שמצוות ישיבת ארץ ישראל

כ"ק מרן אדמו"ר ה"נתיבות שלום" מסלונים זצוק"ל

התקשרותו המופלאה של רבינו לארץ ישראל

מנחם ציון וכונה ירושלים /// תשעת הימים בצילא דמהימנותא

בדבריו שפך אור חדש על כל עניין האבלות בתשעה באב, תוך שילוב רגשות הכמיהה על 'מקדש מלך עיר מלוכה' בשבת קודש. אבלות שכל משמעותה צימאון, השתוקקות וגעגועים לגילוי אורו יתברך ובניין הבית כבתחילה. באופן זה ביאר רבנו את עניין הכרובים שהיו מעורין זה בזה בשעת החורבן, שהיה זה עת רצון וגעגועים דווקא בשעה הקשה ביותר. "יצאנו משולחנו של רבנו משתאים ומשתוממים איש אל אחיו", מתאר הרה"ח ר' יעקב אהרן לנדוי ז"ל ברשימותיו, "כיצד האיר רבנו באספקלריה המאירה על פי משנתו הסלולה את ה'תשעה באב' בבתי גוואי באור יקרות".

בתשעה באב אחרי חצות – עת התנוצצות הגאולה ואורו של משיח כמובא בחז"ל שבו ביום נולד מנחם כי מתוך הנפילה מתחילה התקומה – הייתה דרכו לעורר ולזרז לחשוב מחשבות באיזה עניין של בניין, אם בגשמי ואם ברוחני, כאשר בד בבד עם האבלות של היום, יש ליוזם תוכניות טובות לקראת העתיד. רבנו היה מספר, כי בעת שעלה הרעיון לקניית המגרש הנוכחי לבנייני הישיבה, קרא ביום תשעה באב לגיסו הרה"ח ר' דוד וינברג שליט"א מנהל הישיבה, ולהרה"ח ר' אברהם וינברג ז"ל ('אברהם דער גבאי'), לבוא עמו ולראות את המגרש מקרוב. לפליאתם, וכי אין זמן מתאים יותר מאשר יום תשעה באב בבחירת המגרש לישיבה? השיב להם רבנו: "דווקא ביום הזה, של חורבן בית אלוקינו, זה היום שממנו יצמח בניין בית השם מחדש על אדמת עיר הקודש ירושלים".

מד' יצא הדבר, שזיכרון האבלות על רבנו קשור ושזור עם האבלות על חורבן בית אלוקינו. הסתלקותו ביום ז' לחודש אב, בו נכנסו האויבים להיכל, ימים בהם כלל ישראל מבכה את חורבן בית מקדשנו ותפארתנו, מעוררת בסימן מיוחד את השייכות של סילוקם של צדיקים הקשה כשריפת בית אלוקינו, בפרט לאור דביקותו הנשגבה של רבנו באדמת קודש זו שלא זוהי ממנה שכינה.

בשורות הבאות נתאר קצות דרכיו של רבנו בימים אלו, כפי ששאבנו מרשימות התלמידים ובפרט ממאמר זיכרון שנכתב על ידי האי ספרא רבה, הרה"ח ר' יעקב אהרן לנדוי ז"ל, מחשובי חסידי סלונים שזכה להיות מקורב למלכות ולמלאות אסמיו שבע מלוא חפניים. "מראהו בכל שנה בהיכנסו לתפילת מעריב ואמירת הקינות כליל תשעה באב, היה קשה. כל החורבן ותוצאותיו עד דורנו, היה נשקף על פניו. הסובבים אותו הבחינו בעת אמירת הקינות, את הצער והכאב שניבט ממנו, והיה מזיל דמעות ללא הרף על שבר בת עמי", מתארים התלמידים בערגה. לרבים חקוקה התמונה משנת תשמ"א, השנה הראשונה לנשיאותו בראש עדת חסידי סלונים, בו חל ערב תשעה באב להיות בשבת קודש – שבת חזון. מטבע הדברים במצב זה של שבת ותשעה באב, הרגשות מעורבים. והנה, רבנו נכנס לשולחנו הטהור לעת רעוא דרעווי, פותח בכמה ניגונים ומרומם את הקהל טפח וטפחיים. אחר כך התחיל בשיחתו, בקולו המיוחד החודר ללבבות, על הפסוק 'ואני תפילתי לך ד' עת רצון'.

ביציאתו מה הוא אומר. רבנו בצאתו מתפילה בכותל המערבי

אחת בקעה מליבו הטהור: 'אבינו מלכנו גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה והופע והינשא עלינו לעיני כל חי', מלבד זאת לא יסף לבקש ולהתחנן על שום דבר. הרגשתו הייתה באותה שעה, כעולל המונח בחיק אימו שאינו מבקש דבר, הוא חפץ רק בקרבתה הנעימה. במכתבו הוסיף וכתב, שאולי אחר כמה פעמים שיבוא לכותל המערבי, כשיהיה מסוגל לבקש רחמים על עצמו, אז יזכיר גם אותם.

באותן שנים בהן היה הכותל המערבי כבוש בידי הלגיון הירדני ויהודים לא הורשו לגשת אליו, היה רבנו מתבטא כי היה מוכן לשלם אפילו חמשת אלפים לירות, סכום עתק בימים ההם, אם הייתה אפשרות שיצינחו אותו להתפלל זמן מה ברחבת הכותל המערבי. ותדיר היה מזכיר בכאב ובצער את אותו יום מר ונמהר, י"ט באייר תש"ח, בו גורשו שרידי היהודים מהעיר העתיקה ונשללה מהם הזכות להתפלל בכותל המערבי כאשר הייתה באומנה איתם משך שנות דור. ההרגשה הייתה כאותו בן מלך בעל נפש רגישה, שמסוגל לסבול את כל העושים שישיתו עליו, ובלבד שלא יגרשוהו מהיכל אביו המלך, זאת לא יוכל שאת.

עם שחרור הכותל המערבי מידי הירדנים במלחמת ששת הימים בשנת תשכ"ז, ראה זאת רבנו כמאורע כביר בעל משמעות רוחנית בחיי עם ישראל, שלא זכו לזה דורות ותקופות רבות. הביטוי השגור על פיו באותם ימים היה: 'הארת פנים בגילוי אהבתו יתברך לעמו ישראל, אע"פ שאינו הגון ואינו כדאי, שהחזיר לנו לרשותנו שריד בית מקדשנו הכותל המערבי, שאמרו חז"ל כי מעולם לא זוהי שכינה משם שנאמר הנה זה עומד אחר כתלנו'.

ממבטו של רבנו היה שחרור הכותל המערבי כמין פיוס ראשוני אחרי תקופה של שואה וחורבן. 'דער רבש"ע האט א שמייעל געגעבן צו כלל ישראל' (הקב"ה נתן חיוך לכלל ישראל), היה שב ואומר באותה תקופה היסטורית 'כי ד' דיבר טוב על ישראל - עם ישראל הרגיש שוב את קרבת אלוקותו יתברך, מעתה יש ליהודים גישה לעמוד ולשפוך צקון שיח אחר י"ט שנים שהתרחקנו ממקום הקדוש הזה, והמקום נהיה מיועד להתעלות רוחנית גבוהה ביותר'. לימים סיפר רבנו, כי בעת גשתו אל הכותל המערבי אחר שחרורו בשנת תשכ"ז, התפללו בצוותא חדא תפילת מנחה וכשאמר בתפילה 'ברוך אתה השם', חשב בדעתו שהרי בעונותינו הרבים כיום אין לנו השראת השכינה, ובאיזה מקום ניתן לחוש ולומר בלשון נוכח כלפי הקב"ה 'ברוך אתה השם'? רק כאן בכותל

המערבי, זהו המקום היחיד שלא זוהי שכינה משם, רק במקום הזה אפשר לזכות להרגשה של 'ברוך אתה', ממש נוכח פני השם. והרי כמה גדול האושר של זכייה מופלאה כזו בעולמו, הרי כל התענוגים שבעולם כאין וכאפס מול תענוג רוחני כזה.

שריד בית מקדשנו 'איש הכותל המערבי'

קשר נפשי מופלא היה לרבנו אל הכותל המערבי, לשם היו עיניו וליבו נשואות מתוך אהבה וחביבות ללא גבולות. לא בכדי קרא על עצמו 'איש הכותל המערבי'. 'הוא היה אומר': הכותל המערבי הוא מתנה נפלאה שהעניק הקב"ה לעמו ישראל, אולם מתנה זו מותנית בתנאי אחד, שיאהבו זאת באמת ולא יזלזלו חלילה במתנתו של מלך. 'רק מי שאוהב את הכותל המערבי בכל ליבו ונפשו, הוא זוכה להתענג על המתנה ולחוש בה טעם נפלא', היה מרגלא בפומיה.

רבנו היה מציין, כי אנשי הכותל המערבי ואוהביו, לעולם לא יודעים שובע. מדרך העולם שאחרי השביעה שוב אין מרגישים תענוג, אולם ברוחניות הכלל הוא 'שבעו ויתענגו מטובך', ככל ששבעים יותר מקבלים יותר תענוג. כך מהכותל המערבי אף פעם לא נהיים שבעים, ככל שהולכים שם יותר מוצאים בו טעם מיוחד ביתר שאת ועוז, ואילו מי שהולך רק לעתים רחוקות, אינו מרגיש בו טעם כל כך והשתוקקות ראויה לאדמת קודש זו, שלא זוהי ממנה שכינה לעולם.

בתקופה הראשונה לאחר שחרור הכותל, היה רבנו מרבה ללכת יחד עם קהל תלמידים ומלווים לתפילה בהזדמנויות רבות בפניא דמעלי שבתא, לתפילת קבלת שבת, מפעם לפעם ובמיוחד בשבת מברכין, ולאחר מכן רקדו ברחבת הכותל כמנהג חסידי סלונים לרקוד אחר התפילה בליל שבת קודש. גם בדרך חזרה לבית הכנסת, שרו וזימרו 'שמחו במלכותך שומרי שבת'.

רבנו אף היה בין הראשונים לייסד תפילת קבלת שבת ליד הכותל, על אף הקושי שהיה כרוך בהליכה רגלית בעת ההיא בין סמטאות העיר העתיקה, כשהדרך מלאה ביצות ושלוליות מים וריחות משווקי הערבים. בגודל השתוקקותו לכותל המערבי, לא שת ליבו לכל זאת ואמר: 'ענן וערפל סביבי', סביב הכותל הקדוש יש מסך ענן וערפל.

כיוצא בזה היה רגיל רבנו ללכת להתפלל בכותל המערבי בכל עת מצוא, לאמירת ספירת העומר הראשונה והאחרונה, לתפילת שחרית בערב ראש השנה ובערב יום הכיפורים, בערב שביעי של פסח – היום המסוגל ל'ייעצקו בני ישראל אל השם', לפעמים בפורים דפרזים או לפני כנס לחניכי הישיבה. כמו כן בליל הושענא רבא היה מגיע לכותל המערבי לאמירת תהלים כנהוג, ורגיל היה בפיו לומר בשם מרן 'אמרי אמת' זי"ע [כפי ששמע מפי ידידו הגה"צ רבי בנימין מנדלזון זצ"ל אב"ד קוממיות] על נוסח התפילה 'ובשירי דוד עבדך הנשמעים בעירך', כי שיריו ותפילותיו של דוד המלך עליו השלום, היינו ספר תהלים, מסוגלים להיות נשמעים במיוחד בעירך, בירושלים עירו של הקב"ה, 'דארט זאגט זיך דאס אנדערש' (שם נאמרים התהלים אחרת לגמרי).

באחת הפעמים שהלך רבנו עם הציבור להתפלל בכותל המערבי, בהפעם רוחו לנוכח קדושת המקום כי הוא נורא ואיום, הזכיר מה ששמע מפי חותנו כ"ק מרן אדמו"ר ה'ברכת אברהם' זי"ע בשם הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע מסלונים, על נוסח התפילה בברכת 'אהבה רבה': 'אבינו אב הרחמן המרחם רחם עלינו' – שהיה אומר בגודל ענוותנותו, שהרי איך ייתכן זאת שבריה שפלה ועלוכה כמוני מניחים לו להיכנס לבית הכנסת? במה זכיתי לכך? ולא עוד אלא שיש לי את הזכייה להתפלל במניין, ועוד גם להתעטף בטלית ולהניח תפילין, אין זה אלא מרחמנות הקב"ה, אבינו אב הרחמן עלי, אע"פ שאיני הגון וכדאי, אם כן הואלתי לבקש 'המרחם רחם עלינו', שרחמיך ימשיכו לסוכך עלי הלאה.

"אף אנו ממלאת אותנו עתה הרגשה מעין זו", הפטיר רבנו בעיניים מצועפות דמעות לקהל שעמד סביבו ברחבת הכותל המערבי. "זכינו להתפלל במקום קודש הקדשים ליד הכותל המערבי, להניח טלית ותפילין ועוד להתפלל במניין, כלום באיזו זכות הרווחנו כל זאת? הרי אין זה אלא מגודל רחמיו וחסדיו של אבינו אב הרחמן; נבקש אם כך, שגם הלאה 'ברחמיך הרבים רחם עלינו'..."

- תודתנו העמוקה נתונה הזאת לידידינו היקרים בנש"ק הרב נחום זאב וינברג שליט"א מחיפה (נכדו של רבנו) והרב משה חיים שניידר שליט"א מטבריה, שעמדו לימינו בלב ונפש חפצה למען ייצא תחת ידינו דבר נאה ומתקבל ליכרו הטהור של מרן רבנו זצוק"ל -